

Møte for lukkede dører, Stortinget 8. mai 1911

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 8. mai 1911 kl. 17.00.

Præsident: Bratlie.

Dagsorden:

Fortsat behandling av de paa dagsordenen for 2den mai opførte saker.

Desuten forelaa følgende nye dagsorden:

1. ---

14. Referat.

Møtet sattes for lukkede døre.

Præsidenten: Jeg har latt dette møte sette for lukkede døre efter anmodning av regjeringen, idet finansministeren og utenriksministeren har fremholdt at de ønsket overbragt kongelige propositioner og ønsket dem behandlet for lukkede døre i eftermiddag.

Efter forslag av præsidenten besluttetes derefter enstemmig:

- 1) Forhandlingerne føres indtil videre for lukkede døre.
- 2) Regjeringens medlemmer gives anledning til at overvære forhandlingerne.
- 3) De departementsfunktionærer som vedkommende regjeringsmedlemmer maatte anse det ønskelig er tilstede, gives anledning til at overvære møtet.

Statsraad Berge: Jeg har den ære at overbringe følgende kongelige propositioner:

- 1) om Godkjendelse av den mellem Norge og Frankrige under 15de april d.a. avsluttede overenskomst, og
- 2) om forandring av indførselstolden paa brændevin.

Idet jeg tillater mig at fremlægge disse propositioner paa præsidentens bord, skal jeg anholde om at de maa bli gjenstand for behandling straks.

Efter at ha referert propositionerne, ytret

Præsidenten: Disse propositioner har været under trykning idag og vil i løpet av nogen faa minutter bli omdelt paa repræsentanternes pladse. Jeg foreslaar at propositionerne behandles straks.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Derefter foregik omdelingen.

Præsidenten: Efterat propositionerne nu er omdelt, skal jeg oplyse at de har været behandlet av toldkomiteen i

formiddag, og at toldkomiteen, efter hvad komiteens formand har oplyst, er færdig med behandlingen av saken og færdig til at avgi indstilling om den nu.

Hans Hansen (komiteens formand og ordfører): Komiteen har i møte i formiddag hat anledning til at gjøre sig bekjendt med indholdet av de to foreliggende propositioner, den ene angaaende forandring av konventionen med Frankrike, den anden angaaende forandring av tolden paa brøndevin. Om den første har komiteen avgitt følgende indstilling: I møte av komiteen er av utenriksministeren overensstemmende med hernu fremsatt kongelig proposition idag overbragt forslag til følgende forandring i deklarasjonen med Frankrike av 20 februar 1909 angaaende tolden paa brøndevin og vine ved indførsel til Norge.

Der avtales, at de toldsatser, som er fastsatt ved deklarasjonen av 20de februar 1909 for indførsel til Norge av franske brøndevine, kun finder anvendelse paa brøndevin, fremkommet ved destillation av vin, av frugt og av drueavfald, og at det skal staa den norske regjering frit for at ændre satserne for andet brøndevin av enhver slags. Satserne for disse sidste brøndevine skal dog ikke kunne være lavere end de, som ved ovennævnte deklarasjon er fastsatt for brøndevin, fremkommet ved destillation av vin, av frugt og drueavfald.

For at erlægge de satser, som er fastsatt ved deklarasjonen av 20de februar 1909, skal brøndevin, fremkommet ved destillation av vin, av frugt og av drueavfald, være ledsaget av et oprindelsesbevis, utstedt av de franske myndigheter, som vil bli oppgitt av den franske regjering for den norske regjering.

Nærværende deklarasjon skal træde i kraft uopholdelig, efterat den er godkjendt av Hans Majestæt Kongen av Norge og skal bevare sin gyldighet like saa længe som deklarasjonen av 20de februar 1909."

Til begrundelse av disse forandringer skal jeg faa lov til at referere av utenriksdepartementets foredrag:

"Det fremgaar herav, at de ved deklarasjonen av 20de februar 1909 fastsatte toldsatser skal, forsaavidt brøndevine angaar, indskrænkes til fremtidig kun at omfatte saadanne sorter, der fremkommer ved destillation av vin, av frugt og av drueavfald, og at saaledes Norge opnaar adgang til ubundet at bestemme toldavgifterne vedrørende al anden slags brøndevin. Toldsatserne for saadant brøndevin skal dog ikke kunne være lavere end de, der er fastsatt for brøndevin, fremkommet ved destillation av vin, av frugt og av drueavfald.

Deklarasjonens varighet er gjort avhengig av varigheten av deklarasjonen av 20de februar 1909."

---"De ovenfor refererte forslag er av utenriksdepartementet blit forelagt Handelsdepartementet, Finansdepartementet og Landbruksdepartementet til uttalelse.

Handelsdepartementet har for sit vedkommende i skrivelse av 10de mars dette aar uten nogen bemerkning sluttet sig til forslagene.

Landbruksdepartementet har i skrivelse av 29de samme maaned meddelt, at det for det norske landbruk vil være en fordel, om der med Frankrike kan opnaaes en overenskomst som foreslaaet, idet derved aapnes adgang til nogen beskyttelse for den norske spiritusindustri.

Finansdepartementet har i skrivelse av 21de samme maaned uttalt, at hvad forslaget reelle indhold angaar, saa medfører dette, at den norske stat erholder friere hænder til ordning av toldbeskatningen paa brændevin end ved deklARATIONEN av 20de februar 1909 bestemt. Finansdepartementet skulde dog ha anset det ønskelig, om ogsaa toldsatsen for brændevin tilvirket av anden frugt end druer var blit git fri."

Men de hefter sig dog ikke videre ved det.

"Følgen av den foreslaaede overenskomst maa forutsættes at ville bli, at indførselen av de store kvanta fremmed kornsprit vil ophøre. Forsaavidt den indenlandske brændevinstilvirkning, der i indeværende brændetermin har utgjort ca. 1 174 000 liter à 100 pct. styrke, skulde stige til det dobbelte og denne tilvirkning bli avsat i indlandet til drik, vil dette medføre en avgang i statskassens indtægt av vel kr. 200 000,00. Da der imidlertid ikke fra norsk side er ydet noget vederlag i anledning av overenskomsten, vil Finansdepartementet ikke i dette indtægtstap se grund til at motsætte sig denne. - Finansdepartementet forutsætter, at det norske toldvæsen vil staa frit med hensyn til bedømmelsen av hvorvidt et utfærdiget oprindelsesbevis vedkommer den vare som det opgis at gjælde, og departementet har tænkt sig, at det i saa henseende vil bli lagt væsentlig vekt paa, om varen er indført direkte fra produktionsstedet eller er ledsaget av gjennemgangskonossement derfra. Departementet forutsætter endvidere, at begunstigelsen er tænkt kun at skulle gjælde ublandede varer, brændevin eller spiritus, av den i forslaget omhandlede art. Paa grund av de vanskeligheter, som kan være forbundet med at skille de forskjellige slags brændevin fra hinanden og som i sin tid ledet til, at man maatte ophæve det tidligere bestaaende forbud mot indførsel av kornbrændevin (se st. forh. for 1862/63 5te del nr. 8), vil forøvrig det norske toldvæsen ha meget vanskelig for at øve nogen kritik av produktionsattesterne.

I anledning av Finansdepartementets uttalelser har minister Wedel Jarlsberg paa grundlag av en konferance i det franske handelsministerium indberettet i en skrivelse av 1ste ds, at de norske toldmyndigheter vil ha ret til at bedømme, hvorvidt et utfærdiget oprindelsesbevis virkelig vedkommer den vare som det opgives at gjælde. At brændevin av anden frugt end druer medtages i deklARATIONEN skyldes, oplyser ministeren, den franske regjerings specielle forlangende. Disse brændevine assimileres nemlig overalt i

den franske lovgivning med druebrøndevin og kan ikke skilles fra denne.

Med hensyn til spørsmålet, om begunstigelsen kun er tænkt at skulle gjælde ublandede varer, paapeker ministeren, at den nu foreslaede tillægsdeklaration selvfølgelig ikke angaar andre varer end de som indgaar under de toldsatser, som er nævnt i den oprindelige deklaration av 20de februar 1909.

Efter at være gjort bekjendt med disse opplysninger har Finansdepartementet i skrivelse av 10de ds. erklæret ikke at ville motsætte sig, at Hans Majestæts minister i Paris bemyndiges til at undertegne deklarationen."

Komiteen indstiller enstemmig paa, at man tiltræder forslaget, og indbyder Stortinget til at fatte følgende beslutning:

"Stortinget meddeler sin godkjendelse av den mellem Norge og Frankrig under 15 april d.a. avsluttede deklaration angaaende toldbehandlingen av brøndevine ved indførsel til Norge".

Jeg skal med det samme tillate mig at referere den anden indstilling, som vedkommer toldforhøielsen:

"Til Stortinget.

Under forutsætning av, at den mellem Norge og Frankrig under 15 april d.a. undertegnede deklaration vedtages av Stortinget, har finans- og tolddepartementet i kgl. proposition av 6 dennes foreslaat, at tolden paa "b. andet brøndevin" forhøies med 5 øre pr. liter.

Saken er forelagt komiteen i et idag avholdt møte, og et flertal inden denne (formanden, Galtvik, Kaldager, Lindvig, Sandberg og Wright) stemmer for propositionen, medens et mindretal (Bakkejord, Buen og Gjedrem) stemmer imot toldforhøielsen." - Jeg skal med det samme opplyse, at hr. Buen er ordfører for mindretallet. -

Idet komiteens flertal tiltræder departementets forslag, vil det ha bemerket, at det kun sker under den uttrykkelige forutsætning, at den under 9de mai f.a. vedtagne avgiftsbestemmelse for brøndevin ikke forhøies.

I henhold til foranstaaende og under henvisning til forelæggelsen indstilles til Stortinget at fatte beslutning om 5 øres forhøielse av tolden paa brøndevin, som ikke er tilvirket av vin, frugt eller drueavfald. Jeg har tillat mig at referere den anden indstilling i forbindelse med den første, da de i virkeligheten staar i det nøieste forhold til hinanden. Som det vil skjønnes, vil jo den første beslutning om godkjendelse av denne deklaration uten at følges av et toldpaalæg for den vare, det her gjælder, være værdiløs. Ja, den kan i tilfælde bli mindre end det. Den kan bli likefrem til skade. Forholdet er jo det, at hvad der tilsigtes - jeg skal faa lov til at nævne det først, at det er jo departementets som komiteflertallets mening, at det skulde hjelpe noget paa at faa stenge den betydelige spritimport, som har fundet sted i de sidste aar. Det er jo hensigten. Og derfor er dette paalæg av 5 øre foreslaat, saa at det franske brøndevin, tilvirket av druer, vil komme til at svare 5

øres lavere told end brændevin tilberedt av andet stof, av korn eller poteter eller hvad som helst. Jeg skal ikke i nogen utstrækning komme ind paa saken. Den har været oppe her gjentagne ganger i løpet av de sidste aar. Jeg vil kun ha sagt saa meget, at jeg tror, at hvis der hadde været adgang for Stortinget til at kunne gaa den vei, da saken var oppe sidst, gaa den vei gjennom et toldpaalæg at yde en noget øket beskyttelse for spritindustrien, saa tror jeg, at mange hadde fulgt den utvei. Men den var gjennom den franske traktat av 1909 stengt, idet satsen var bunden. Den ændring, som foreslaaes i deklARATIONEN vil jo altsaa nu aapne adgang i den utstrækning, som statsmagterne maatte ønske det, til at yde en noget øket beskyttelse for den norske sprit. Da disse to satser henger saa nøie sammen, tror jeg ikke det kan skade, at man berører dem begge nu. Der forekom i finansdepartementets foredrag en bemerkning om, at det vilde medføre et indtægtstap for statskassen av vel 200000 kr. Man maa imidlertid være opmerksom paa, at dette er ikke anderledes et indtægtstap for statskassen, end at det hitrører derfra, at den beskyttelse som nu er ydet brænderierne, ikke er tilstrækkelig til at de kan drive i fuld utstrækning. Men de 200000 kr. refererer sig til den godtgjørelse, som stortinget selv mener burde tilstaaes brænderierne. Stortingets mening har jo ikke været at stenge brænderiindustrien; men meningen har været at man vilde ikke gaa lenger i beskyttelse end saa og saa. Det har hat til følge, at kun en brøkdelen av brænderierne har kunnet være i virksomhet. Naar det i propositionen heter, at dette er et indtægtstap for statskassen, saa maa det sees i belysning av stortingets egen beslutning paa dette omraade, og det er da under forutsætning av at al sprit blir producet herhjemme, og intet indføres. Til avdrag paa dette beløp vil da komme, hvad der kan indvindes ved de 5 øres paalæg paa andet brændevin end konjak, det vil da gjælde whisky og alt saadant, om stortinget gaar til dette nu. Men grundlaget for beslutningen er som jeg efter komiteens indstilling har referert det, at det selvfølgelig ikke maa medføre en tilsvarende forhøielse av avgiften; for da vilde vi komme dit, som jeg tillot mig at nævne isted, at da vilde denne forandring i deklARATIONEN være værre end det vi nu har. Der har jo ikke været levnet komiteen lang tid til at overveie disse ting; men jeg regner dette for at være av den betydning, at jeg omgikkes litt med tanken paa om det ikke burde komme ind i selve stortingsbeslutningen. Men jeg formoder, naar det er saavidt tydelig og klart præcisert som det er i de faa ord i indstillingen, at det turde være tilstrækkelig. Forandringen i toldtarifen anser jeg det ikke fornødent at referere, forinden præsidenten refererer komiteens indstilling. Realiter bestaar den ikke i andet end de 5 øres tillæg.

Præsidenten: Jeg forstod komiteens formand og ordfører saa, at toldkomiteen indstiller begge propositioner til vedtagelse. Jeg refererer da toldkomiteens indstilling.

Vedrørende stortingsproposition nr. 97 har komiteen indstillet:

"Stortinget meddeler sin godkjendelse av den mellem Norge og Frankrige under 15de april d.a. avsluttede deklarasjon angaaende toldbehandlingen av brændevine ved indførsel til Norge."

Vedrørende stortingsproposition nr. 98 har komiteen indstillet:

"Fra den tid, da denne stortingets beslutning befales tat tilfølge, skal efternævnte bestemmelser i toldtariffen lyde saaledes:

Brændevin, alle sorter:

1. Som nu.
2. Paa større emballage, pr. liter beregnet til 100 pct. alkoholstyrke.

a) brændevin tilvirket av vin, frugt eller drueavfald kr. 2,80 (minimal), kr. 3,20 (maksimal).

At brændevinet er tilvirket av vin, frugt eller drueavfald kan kræves godtgjort ved behørig oprindelsesbevis.

b) andet brændevin kr. 2,85 (minimal), kr. 3,20 (maksimal).

Styrken utfindes ved hjælp av det til enhver tid autoriserte alkoholometer og det av justerbestyrelsen utgivne skrift "Om Alkoholometret". Mængden bestemmes ved veining og vektens omsætning til maal efter det samme skrift.

Findes varen tilsat med sukker eller andet, hvorved styrken angives uriktig paa alkoholometret, erlægges tolden med kr. 3,45 pr. kg.

Tara: Fustager av træ 15 pct. Emballage av metal, almindelige jernfustager undtat, 10 pct.

3. 4. o.s.v. som nu."

Utenriksminister Irgens: Under almindelige omstændigheter vilde jeg ikke ha anseet det for nødvendig at begjære ordet allerede nu, da jo toldkomiteen har avgitt en enstemmig indstilling om godkjendelse av den under 15de april dette aar med Frankrig avsluttede overenskomst; men i betragtning av, at saken har maattet forelægges for stortinget saa pludselig, tror jeg, at det kanskje kunde være ønskelig, at jeg fremkommer med nogle ganske korte uttalelser til orientering for stortingets medlemmer, og jeg vil da ogsaa her ha fordel av, at vi har en hemmelig behandling av saken - en behandling for lukkede døre, hvorved jeg ogsaa staar noget friere i mine uttalelser, end jeg ellers vilde ha gjort. Jeg skal da begynde med at si, at det allerede meget tidlig stod for regjeringen som ønskelig, at man kunde opnaa en forandring i den tidligere overenskomst med Frankrig av 20de februar 1909 om brændevinstolden. Vi var jo ved denne overenskomst, om hvilken jeg vel tør si, at dens vedtagelse ikke blev

hilset med nogen synderlig glæde hverken i stortinget eller i landet, vi var ved denne overenskomst bunden paa hænder og føtter med hensyn til brændevinstolden. Regjeringen og visselig ogsaa andre, som hadde syn for denne saks betydning, ønsket derfor meget, at der kunde bli gjort en forandring i dette. Det kunde ikke ske, uten at man fik Frankrig med paa en ensidig indrømmelse likeoverfor Norge. Man var fra den første stund av paa det rene med i regjeringen, at man vilde intetsomhelst vederlag gi fra norsk side for en indrømmelse her fra fransk side. Den første tanke, som man nu begyndte at arbeide med, det var at faa den franske regjering samtykke til at gi et mindre paalæg paa brændevinstolden over hele linjen; men det viste sig allerede straks, at det var ganske udelukket at kunne faa den franske regjering med paa dette. Det stod nemlig for den franske regjering saa, at den ikke kunde gaa med paa nogen forandring av et traktatmæssig forhold av denne art saa kort tid efter traktatens avslutning; og naturligvis maa man jo ogsaa her ta i betragtning, at der i det franske deputeretkammer sidder repræsentanter for betydelige interesser i de vin- og brændevinproducerende distrikter i Frankrig. Den franske regjering var altsaa straks paa det rene med, at den kunde ikke gi sit samtykke til nogen almindelig forhøielse av brændevinstolden. Imidlertid indkom der dog senere fra minister Wedel-Jarlsberg et forslag om, at han maatte faa arbeide paa den linje, at der skulde sondres i vor toldtarif mellem druebrændevin paa den ene side og industribrændevin paa den anden side. Med druebrændevin maatte da sidestilles de brændevine, som i Frankrig altid behandles paa samme maate, nemlig brændevine, destilleret av frugt og av drueavfald. Ved at man splittet det op paa denne maate, lykkedes det minister Wedel-Jarlsberg at faa den franske regjering med paa den ordning, som her er foreslaaet. Det, som her er skeet, er altsaa, at den franske regjering gjør likeoverfor den norske regjering en rent ensidig indrømmelse, hvorved Norge faar tilbake sin frihet med hensyn til tolden paa alle de arter brændevine, som gaar ind under det almindelige begrep industribrændevin. Vi har stadig opretholdt dette, at vi intet vederlag vilde gi for dette. Nu, i sig selv maa det jo vel ogsaa antages naturligvis - det kan jo enhver si sig selv - at noget særlig betænkelig for Frankrig at gaa til denne forandring, er det jo ikke, al den stund importen til Norge fra Frankrig av industribrændevin maa ansees for at være ganske ubetydelig; men formelt seet staar det dog saa, at her er en ensidig indrømmelse, som fra den franske regjering er gjort til den norske regjering, og vi kan ikke opfatte dette som andet end et meget venskabelig skridt fra den franske regjering side. Det faar særskilt en saadan karakter efter de begivenheter, som ledet til deklarasjonen av 1909. Jeg skal dernæst fæste oppmerksomheten ved et eneste punkt, nemlig det, som er behandlet i proposition nr. 97 med hensyn til de noter,

som skal veksles angaaende oprindelsesbevis. I anledning av den frist av en maaned som er sat der, skal jeg faa lov til at læse op av en note fra minister Wedel Jarlsberg, hvor han sier: "Da det vil være forbundet med nogle vanskeligheter at faa meddelt de interesserte bestemmelsen om oprindelsesbevis, særskilt fordi circulærer derom paa grund av sakens konfidentielle natur endnu ikke kan ekspederes fra handelsministeriet før den eventuelle forandring er foretat i Norge, har handelsministeren forlangt en utsættelse av mindst en maaned med ikrafttrædelsen av bestemmelsen om oprindelsesbeviser, denne maaned regnet fra vedtagelsen i Norge av eventuel forandring i vedkommende toldsatser. Jeg er blit enig med vedkommende minister om at etterkomme dette forlangende ved utveksling av noter, hvortil jeg tillater mig at oversende her antagne forslag." Det er disse noter, som er indtat i proposition nr. 97

Buen: Regjeringen og de kræfter som den samarbeider med i denne sak, som den samarbeider med i disse spørsmåal hver gang de er oppe, har havt god tid paa sig, og de har forsaavidt mange fordele paa sin side, som de jo har studeret alle sakens detaljer. Imidlertid kræves det av os, som ogsaa skal være med og ta ansvaret for hvad her gjøres, at vi i løpet av et par timers tid skal være klar over tingene, og gi dem vort bifald. Det gaar jo an, hvis man ser saken saaledes, at man har saadan tillid til dem som stiller med det, at man bare behøver at strø sand paa, men jeg tror ikke, at der er grund til det, naar det gjælder specielt disse ting, derfor synes jeg at det er lidt fordringsfuldt at komme saa hovedkuls med disse ting og forlange at tinget skal fatte sin beslutning uten spor av anledning til at se nøiere paa tingene. Utenriksministeren oplyste, at regjeringen hadde straks paa et tidlig stadium anset det ønskelig at kunne opnaa forandring i denne traktat, som blev sluttet med Frankrig. Deri tror jeg nok, at regjeringen har medhold av os alle, for den traktat var i virkeligheten at binde os paa hænder og fødder, den var en skamlet for os. Men naar det saa sies, at man har opnaaet noget storartet, at det er et meget venskabelig skridt fra Frankrigs side dette som er gjort av indrømmelse ved denne deklarasjon, saa vil jeg ikke være rigtig med paa at raabe haleluja. Det er ganske rigtig at indrømmelsen er ensidig, men ensidig til fordel for den franske rusdrikhandel, ogsaa denne deklarasjon er ensidig til fordel for franskmændene, og derfor var det vist ikke nogen stor kunst at faa franskmændene med paa dette. Dette som Frankrig har gaaet med paa, at vi kan øke tolden paa, det er jo noget Frankrig ingen interesse har av, og de har selvfølgelig ikke noget mot, at deres egne konkurrenter blir lidt uheldigere stillet med hensyn til omsætning. Men imidlertid, om dette ser meget smukt ut ved første øiekast, at Frankrig her har git os en pen indrømmelse, saa kunde det vel hænde - vi er jo vant ogsaa at regne med de ting - naar den franske indrømmelse var

traadt ikraft, at vi da satte stolen for døren delvis for de andre nationer, og derved er jeg bange for, at vi har rodet os endnu dypere ind i de franske spritinteresser og kan vente represalier av andre nationer, som ogsaa er interesseret i dette at oversvømme os med sin spirituosa. Imidlertid har jeg intet imot at vi ser helt uafhængig paa dette spørgsmaal om deklARATIONEN, og jeg vil da si, at vi kan intet ha imot at man løser en smule paa de baand, man har snørt os ind i forrige gang, og vi kan derfor ikke stemme imot godkjendelsen av en traktat, som gir os en smule friere hænder til at handle som vi vil, men jeg vilde ha sagt hvad jeg sa, forat man ikke skal overvurdere værdien av disse ting, og man faar fare forsigtig frem, hvis det ikke skal virke til skade for landet. Det blev sagt av den ærede utenriksminister, at der intet vederlag fra norsk side gives. Nei ikke direkte til franskmændene, men franskmændene har dog formodentlig grund til at si, at de har opnaaet et indirekte vederlag derved at de blir mere eneraadig paa markedet her hjemme. Saa langt er vi altsaa enig, at vi gaar med paa godkjendelse av denne deklARATION, men dermed ophører ogsaa enigheten. Vi er ikke enige i den hensigt som denne forandring har. Hensigten med denne forandring i den franske traktat, det som har gjort at regjeringen har forlenet sig med noget initiativ, det som har gjort at iveren er skapt paa dette felt, det er det, at vi skal bringe paa benene igjen vor norske spritindustri; det er jo selve sakens kjerne; det vi gjorde ifjor, og det vi gjorde i 1909, det vil man nu vi skal gjøre om igjen. Ifjor blev det med 80 stemmer nedvotert at slaa brændevinsavgiften ned til fordel for de norske brænderier. Saavidt jeg husker ialfald, var der 80 som stemte imot, fordi de ikke ansaa den norske spritindustri for at være en saadan velsignelse for landet at man skulde bringe den til yderligere at blomstre. Nu vil man gjøre det samme paa en anden maate. Istedentfor at slaa avgiften ned, vil man sætte tolden op, saa faar man et større gap mellem avgift og told, og saa skaper man rummeligere vilkaar for den norske brænderiindustri. Det er den eneste hensigt. Hensigten har ikke været at avtvætte noget av den skam det var for landet at binde sig til den franske traktat. Jeg vil altsaa slaa dette fast, at hensigten med dette som man her har forelagt os, forhøielsen av brændevinstolden, er at vi skal gjøre om igjen det vi gjorde ifjor, at repræsentanterne, med andre ord, skal gjøre kuvending i dette spørgsmaal. Det er realiteten i det som er os forelagt idag. Det kunde ha sin store interesse at kjende denne saks forberedelse i alle dens detaljer. Jeg skulde derfor meget ønske om den ærede utenriksminister vilde læse op hvad gesandten Wedel Jarlsberg har skrevet om denne saks oprindelse. Det er ogsaa nødvendig, naar man skal bedømme en sak, at kjende de kræfter som har reist saken, og saavidt jeg husker fra komiteen, hadde Wedel Jarlsberg uttalt sig noget om det. Naar det forlanges av Stortinget at vi skal fatte en saa hovedkulds beslutning her idag, saa er det av interesse at

vite hvilke kræfter det er som utenfor Stortinget har hat anledning til at beskjeftige sig med denne saks forberedelse. Jeg er ikke et øieblik i tvil om at vi begaar en skjæbnesvanger ting, hvis vi bifalder propositionen. Man har sagt at brænderierne ikke kan staa sig. Jeg saa nok i 1909 at brænderiernes produktion pludselig sank ned til mellem 300 000 og 400 000 liter, og det saa ut som de nu var paa dødens rand. Det opfattet jeg ialfald dengang delvis som en demonstration, for at paavirke os som skulde behandle avgiften ifjor. Men for aaret 1910 er den norske produktion av sprit steget fra 300 000 liter i 1909 til næsten 1 200 000 liter. Det ser derfor ikke ut til at de er døden saa nær som ønskelig kunde være.

Statsraad Berge: Jeg skal forutskikke den bemerkning, at jeg er ganske enig med toldkomiteens formand. Det har været departementets forutsætning, at forsaavidt man gik til denne toldforhøielse, skulde den nu gjældende brændevinsavgift bli staaende uforandret. Man siger at denne deklaration har været til ensidig fordel for Frankrike, og det har ikke været saa stor en kunst at faa den nye deklaration istand. Fra regjeringens side har det ikke været fremholdt som nogen stor kunst. Vi har kun referert til faktum, og faktum er at den del av denne toldtarif hvorover vi selv var herre før 15de februar 1909, eller til begyndelsen av 1909 den faar vi raadighet over. Man behøver ikke at kalde det nogen kunst; det er bare et simpelt faktum. Saa er der spørsmaal om vi skal utnytte den raadighet vi har faat. For det første ligger det jo i sakens natur, at naar den norske regjering indleder underhandling med den franske om en forandring i traktaten av 1909, og man angir hvilke grunde man har til det, nemlig de grunde at styrke den indenlandske industri og i nogen grad motvirke den sterke indførsel, saa er det klart at den franske regjering maa være berettiget til at mene, at den norske regjering her har talt alvorlig, at naar man angir de grunde, saa har det været alvorlig ment, og saa vil den norske regjering gjøre hvad den kan, for at ordne det slik, at den givne frihet kan bli benyttet. Nu skal vi tale ganske rolig om spritindustrien. Det er en virksomhet som i mange aar har været drevet her i Norge, og den indenlandske tilvirkning har motvirket en for sterk indførsel fra utlandet av brændevin. Dette er jo rent banale ting, som jeg sier; men det er nøkne fakta. I samme maal som den indenlandske tilvirkning avtar, i samme maal tiltar indførselen. I samme maal som de indenlandske virksomheter maa nedlægge sit arbeide, i samme maal øker spritflommen fra utlandet til Norge, og i samme maal øker guldfloppen fra Norge til utlandet. Nogen faa tal her er ganske betegnende. I 1906 var den hele indførsel av sprit baade fra Tyskland, fra de russiske østersølande og fra andre stede, 4685 kg. Aaret efter var den 4449 kg, i 1908 9106 kg, i 1909 914199 kg og i 1910 1900867 kg. Man behøver ikke at være avholdsmand for at maatte sige, at

dette gjælder en vare av en meget tvilsom beskaffenhet, og indførselen av denne vare er altsaa øket fra 4 1/2 tusen til 2 millioner kg. Maa man da ikke statsøkonomisk set faa øinene op for dette forhold? Ligger det ikke nær for enhver av os, som tar ansvar, saavel i Storting som i regjering at spørge sig selv: Er der midler, som paa en rimelig maate kan sætte os istand til at stanse endel av denne flom av sprit ind og denne flom av guld ut? Her har man midlet. Her ligger hjælpemidlet paa den flate haand. Vil man eller vil man ikke? Man se denne ting fra hvilken side, man vil, jeg mener, det er et heldig resultat av disse underhandlinger, som har været ført med den franske regjering, og jeg mener, at det vilde være et meget heldig grep av det næste Storting, om man nu anvender dette middel, som her lægges os tilrette, for i nogen grad at motvirke den voldsomme utenlandske import. Jeg kan godt forstaa en tankeretning, som mener som saa: vi vilde ønske, at der ingen brændevinstilvirkning fandt sted hverken her i landet eller i utlandet. Det er et rationelt standpunkt, det kan jeg forstaa. Men naar man ikke det kan opnaa, og naar det ikke staar i vor magt at hindre en viss grad av forbruk av brændevin, saa synes jeg, vi da alle sammen maatte være enige om, at da er det bedre, at varen tilvirkes her i landet av norske produkter og av norske borgere, end at den kjøpes fra utlandet. Vi kjøper saa sandt for herren rikelig nok fra utlandet allikevel. Efter hvad man kan omtrent regne sig til av den nuværende import av de forskjellige slags brændevinssorter, vil det bli omtrent 12 procent av det samlede forbruk, som fremdeles blir bundet av traktatmæssig overenskomst. De øvrige 88 procent av det samlede forbruk av drikkebrændevin vil altsaa bli frigit. De norske statsmagter er fuldt herre over det og kan fastsætte de toldsatser, de selv finder hensigtsmæssige. Jeg tror derfor, at vedtagelsen av den foreliggende indstilling vil hilses i de store jordbruksdistrikter med glæde. Den vil fra et statsfinansielt synspunkt, fra et statsøkonomisk synspunkt maatte hilses med glæde. Den passer desuten helt ind i vort hele toldbeskatningssystem. Summen og formaalet av den sterke omlægning av vor toldbeskatning, som fandt sted først i 1897 og dernæst i 1905, er jo i det heletat dette, at vort land skal søke saavidt mulig at bjerge sig med sin egen produktion. Og saa skulde man ta her en virksomhetsgren, en produktionsgren, som vort folk har opøvet sig til at kunne drive, og som passer ialfald for enkelte strøk av landet udmerket godt med de stedlige forhold, naturforholdene, jordbruksforholdene o.s.v., og sætte dem i en særstilling utenom alle de regler, som forøvrig bestemmer vor toldtarif. Jeg tror ikke, det er sund politik hverken finansielt eller statsøkonomisk. Jeg maa derfor paa det bedste anbefale den foreliggende indstilling. Som man ser, har man gaat til en ganske liten toldforhøielse. Der kunde ha været spørsmal om at ha gaat noget høiere. Departementet har trodd at man burde her ikke ta noget sterkere skridt. Man burde søke at finde en

rimelig utjevning av de vanskeligheter, hvorunder brønderierne lider. Dette mener jeg er fundet i den sats paa 5 øre, som jeg fremdeles paa det sterkeste vil anbefale Stortinget at slutte sig om.

Bryggesaa: Det forekommer mig, at der ikke er rigtig fuld overensstemmelse mellem utenriksministeren og finansministeren i dette spørsmål. Utenriksministeren fremholdt, at regjeringen var fuldt paa det rene med fra første stund av, at han ikke vilde gi noget vederlag for indrømmelsen, og deri er jeg fuldstændig enig med utenriksministeren. Det er et etikettespørsmål og ikke noget andet. At man kunde opnaa dette med Frankrike, det er i og for sig bra, jeg har ingenting imot det; men som sagt, jeg er fuldt enig med utenriksministeren i, at det var ikke værd at gi noget vederlag for, naar forutsetningen skal være den av toldkomiteens formand nævnte. Men finansministeren synes at ha en noget anden opfatning av dette spørsmål. Han syntes, at der herved var git adgang til at ophjælpe den indenlandske industri, til at standse guldstrømmen til utlandet, og det var i det hele tat finansielt seet saa rent fordelagtig dette. Deri kan jeg ikke være enig. Hvis man her vil ofre aarlig disse 200000 kroner, som man ofrer ved denne toldforhøielse, saa mener jeg, at man hadde kunnet opnaa et bedre resultat av disse 200000 kroner paa en anden maate, mere lempelig og mere grei. Denne differance mellem indførselstolden og brøndeavinsavgiften, som herved blir 5 øre større, den samme differance kunde man slet og ret ha faat ved at sette avgiften ned med et like antal øre, og man hadde paa denne maate sluppet at gaa til foranstaltninger, som av andre lande, som indfører industribrøndevin, kanskje blir oppfattet som et mindre venskapelig skridt fra Norges side. Hvis man hadde bibeholdt de satser, vi nu har, og allikevel fundet, at man burde ofre disse 200000 kroner aarlig paa den indenlandske industri, paa de indenlandske brønderier, kunde man slet og ret ha gjort det ved at nedsætte avgiften. Jeg er ikke for det. Jeg har stemt imot det tidligere. Men den store fordel, som finansministeren her fremhævede ved denne foranstaltning, er, som hr. Buen uttrykte sig, da han hadde ordet, bare paa en anden maate at søke at vinde frem til det samme resultat, som man tidligere har søkt at vinde frem til dels ved at nedsætte avgiften og dels ved at sette op tolden. Jeg vil stemme mot forhøielsen av tolden.

Utenriksminister Irgens: Jeg kan være enig med hr. Buen i, at de, som er imot forslaget om forhøielse, er i en vanskelig stilling, derigjennem at de har faat meget kort tid til at betænke sig. Det er i sig selv beklagelig. Men det kan, eftersom forholdene er, ikke gjøres anderledes. Man har jo ikke adgang efter vor forfatningsmæssige sædvane til, naar Stortinget sidder sammen, pludselig at indføre en forhøielse, som skal tilbakebetales, hvis Stortinget ikke vedtar propositionen, og der er da ikke

nogen anden utvei for at beskytte staten mot toldtap end at faa det frem til hurtig behandling i Stortinget. Til hr. Buens direkte spørsmåal til mig om foranledningen til, at dette kom op, kan jeg ikke si mere, end at det allerede ifjor sommer under minister Wedel Jarlsbergs feriebesøk her i Norge var paa tale mellem ham og mig, hvorledes man her muligens skulde forsøke at nærme sig den franske regjering. Der hadde ikke paa den tid av behandlingen fundet nogensomhelst konferanse sted utenfor regjeringens kreds undtagen mellem Wedel Jarlsberg og mig, som naturligvis der har optraadt efter samraad med mine kolleger. Men det er vel sandsynlig, at der ogsaa er andre utenfor regjeringens kreds og utenfor regjeringspartierne, som ser dette spørsmåal paa samme maate, som vi ser det.

Til hr. Bryggesaas uttalelser vil jeg bemerke, at der ikke foreligger nogen uoverensstemmelse mellem finansministeren og mig. Jeg har sagt, at vi til Frankrige ikke vilde gi noget vederlag, og det har stadig ogsaa været finansministerens standpunkt. Noget ganske andet er det, at i forhold til visse andre lande maa det sees paa den maate, som av hr. statsraad Berge utviklet. Men jeg skal nu komme nærmere ind paa dette - ganske kort, haaper jeg - og komme ind paa det spørsmåal, som blev reist av hr. Bryggesaa, idet han sa, at en foranstaltning som dette kanskje kunde opfattes som et mindre venskapelig skridt likeoverfor enkelte andre lande. Jeg vil da her faa lov til i det samlede Storting at fremhæve det samme, som jeg har tillatt mig at gjøre under komitebehandlingen idag. Vi staar her likeoverfor en import fra Tyskland og fra Rusland, som er ganske ny her i landet. Den begyndte først at ta nogen magt i 1909, efterat deklARATIONEN med Frankrige var blit vedtat, og det er de ekstraordinære og ganske nye forhold for den norske brænderiindustri, som opkom ved ordningen i 1909, som har gjort, at disse lande pludselig har kunnet kaste denne flom av daarlig brændevin ind over landet. Nu er denne import endnu ganske ung, ganske ny. Det er nu et tidspunkt, da man kan slaa den ned ved denne meget lempelige foranstaltning, uten at man kan si, at der er forretningsforhold, som har vokset sig fast i aarene til et forhold, som har et visst krav paa at respekteres. Hvis man lar dette forhold gaa ut igjennem tiden en 8, 10, 12, 15 aar, eller hvor længe man tænker sig, det kan vare, og hvis man saa forsøker at slaa dette ned ved en lempelig told som denne, saa kan man visselig risikere, at dette muligens i visse fremmede lande kan opfattes som et skridt, som ialfald i handelspolitisk henseende ikke vil hilses med sympati. Men nu i dette øieblik kan ingen paastaa, at denne import av industribrændevin fra Tyskland og Rusland er et forhold, som i sig selv har noget krav paa at respekteres her i landet. Det er ingen gammel import. Den har, som sagt, netop tat sin begyndelse for ganske kort tid siden, og den viser sig at ha en tendens til at vokse og vokse. Nu, mener jeg, er tidspunktet til at stoppe det, og for mig staar det saa, at et meget stort ansvar for Stortinget er

forbundet med at forkaste det. Jeg er selv ikke avholdsmand; men jeg føler mig forvissset om, at hvis jeg var avholdsmand, vilde jeg betænke mig to ganger paa at stoppe den kongelige proposition her. Jeg vil igjen faa fremholde det som statsraad Berge har fremholdt saa sterkt, at spørsmålet er ikke her om at stanse brændevinsdrikningen eller ikke; det er ikke det som foreligger. Men spørsmålet er simpelthen om vi kan forhindre denne strøm fra fremmede lande eller ikke. Jeg nærer ingensomhelst frygt for at vi ved at gaa til denne toldforandring nu skal risikere nogensomhelst indvending eller bemerkning fra disse lande. Men jeg vil blot, før jeg slutter, fremstille for Stortinget den tanke: Sæt at vi lar forholdet gaa videre, som det er, utvikle sig mere og mere, bli en stigende import, en stigende værdi i handelssamkvemet mellem Norge og disse to andre nævnte lande. Sæt at vi saa engang i fremtiden kommer til at forhandle om handelstraktat med disse lande. Det kan jo tænkes; jeg skylder uttrykkelig at si at der foreligger intetsomhelst moment i den retning nu; men utviklingen kan komme til at gaa i den retning at der blir handelstraktatforhandlinger. Hvis da dette faar tid til at fæstne sig som et fast forhold, kan vi risikere at der fra disse lande kommer krav paa at toldsatsen skal fæstes, akkurat likesom Frankrike i 1909 stillet krav paa at tolden for brændevin skulde fikseres ved traktaten. Jeg tror at erfaringen fra den franske traktat gjør, at det var magtpaaliggende nu at gjenvinde den frihet i toldbehandlingen av dette industrielle brændevin, som der her frembyr sig en gunstig anledning til nu at opnaa.

Statsraad Berge: Hr. Bryggesaa begyndte sine bemerkninger med at tale om uoverensstemmelse mellem utenriksministeren og mig. Jeg blev litt ængstelig for det, for jeg tænkte: Har jeg sagt noget, som kan utlægges paa den maate? Under sakens forberedelse i regjeringen har der været den bedste overensstemmelse. Men da saa hr. Bryggesaa skulde paavise uoverensstemmelsen, saa bestod den deri, at utenriksministeren hadde sagt, at der gives intet vederlag. Deri var hr. Bryggesaa enig. Jeg hadde sagt, at vedtagelsen av denne toldforhøielse vilde forhindre en del av den utenlandske import. Men deri ligger ingen uenighet med utenriksministeren. Vi har faat denne indrømmelse i den franske traktat, uten at vi har ydet noget vederlag. Det er en av fordelene. En anden fordel ved den er jo den, at den vil hindre spritflommen til landet og guldfloppen ut. Jeg skjønner ikke, at deri ligger nogen uoverensstemmelse; der er tvertimot den bedste overensstemmelse. Saa talte hr. Bryggesaa om de kr. 200 000, som man vilde tape. Ja, la nu ikke dette staa uklart for os. Der er nogen forskjjel i størrelsen av brændevinsavgiften og brændevinstolden, saaledes nemlig at tolden andrar til nogen øre mere end avgiften, nu 18 øre. Følgen er - det er naturlig - at jo større import av brændevin, des større toldbeløp, jo mindre import, des

mindre toldbeløp, men desto større avgiftsbeløp, dog saaledes at avgiftsbeløpet tilsammen ikke helt kan dække toldtapet. Dersom man nu legger en toldforhøielse av 5 øre, vil det sandsynligvis virke til en betydelig mindre indførsel, men til gjengjæld vil det medføre en betydelig forhøielse av avgiftsbeløpet for det indenlandske brøndevin. Denne forskjjel er beregnet til omtrent kr. 200 000. Men til dækning av en del av de 200 000 kroner faar man saa den forhøiede told, 5 øre pr. 1. av 2-3 millioner liter, eller hvad det nu blir. Saaledes er forholdet med det. Det er ikke saa, at naar vi gaar til dette, skriver vi med en gang bort en statsindtægt paa 200 000 kroner. Den vil delvis, for en væsentlig del, utjevnes ved den foreslaaede nye toldsats.

W. Konow: Hvis vi vilde forsøke at tale aapent og ærlig i denne sak, maa vi vel nu gaa ud fra at der er et parti her i Stortinget, som er forbudsvenlig. De tror, at det vil være til landets gavn, at alle brønderier og al import av brøndevin stanges, at der ikke blir drukket brøndevin her i landet. Og jeg kan respektere denne opfatning. De tror, at det vil være til styrke for et folk baade i moralsk henseende og i fysisk henseende, kort sagt, i det hele. Andre her i salen tror ikke, at det vil virke derhen. De tror ikke det er mulig for det første at sætte et saadant forbud i kraft, og de tror i det hele tat ikke paa nytten av et forbud. Her staar altsaa opfatningerne sterkt mot hinanden. Her er et forbudsparti, og her er dem, som ikke noget forbud vil ha. Her staar altsaa opfatningerne sterkt mot hinanden. Her er et forbudsparti og et parti, som ikke tror, at forbud vil gavne noget. Hvis jeg nu var forbudsmand, vilde jeg ræsonnere som saa: Det har vist sig, at vi kan "kværke" brønderierne. Man mener kanskje, vi ikke har gjort det nok; for de er ikke aldeles stanset, og som hr. Buen sa, de har i sidste termin tilvirket mere brøndevin, end de har gjort i første termin efter nedsættelsen av avgiften. Allikevel har det vist sig, at det kan stortinget gjøre. Brønderiinteresserne, som der er talt saameget om, har ikke saa sterk representation her i salen, at I ikke, naar I vil, kan slette alle brønderier ut av tilværelsen. Det kan I gjøre. Men et andet spørmaal er: Kan I ogsaa slette importen fra utlandet ud, naar den først er kommet ind? Naar det først er blit saa, at der aar efter aar er kommet en sterk import fra Tyskland, kan I da gjøre det? Har I ikke der en fare, som er meget større end brønderierne, og en fiende for Jer, som er meget værre end den i det norske brøndevin? Planmæssig at søke at styrke den utenlandske import, er det rigtig politik, set fra Jer side? Staten taper paa det. Den taper med alle de penge, som aarligaars gaar til utlandet. Og som finansministeren sa, der gaar nok guld fra Norge til utlandet allikevel. Men lat nu være, at I ikke bryr Jer saameget om det. Men kan I nogensinde faa bugt med dette uten at opofre værdier? Naar I skal ta den sidste beslutning om at stenge, vil det bli

meget kostbarere end det, vi nu gjør ved at lægge disse 5 øres told paa brændevinet, hvorved brænderierne kanskje kan drives. Nu vil jeg si om driften i sidste høst, at den var, som hr. Buen har oplyst, større, end den var det foregaaende aar. Men saken er den, at der var en ualmindelig god og varm sommer paa Oplandene. Poteterne var saa modne som de sjælden eller aldrig har været ved indhøstningen; men samtidig var de tørraatne. Da kunde de ikke selges som spisepoteter. Optagelsen av poteterne faldt saa sent, at man hadde ikke tid, før kulden kom, til at sortere dem, og det er et meget kostbart arbeide at sortere. Men man hadde brænderierne staaende der; kapitalen laa der, og da laa det dog nær, at man brukte hvad man kunde, av poteterne der. Ellers kunde de ikke engang brukes til kreaturfor uten at sorteres, hvad der vilde koste mange penge. Derfor er det, at tilvirkningen er steget meget sterkt i sidste høst. Men selvfølgelig, hvis der lægges en told av 5 øre, vil den ogsaa i fremtiden stige noget, kanskje holde sig paa den høide, den har naaet i sidste høst, kanskje til en begyndelse gaa noget høiere. Men 5 øre er langt fra tilstrækkelig, hvis de brænderier skal opretholdes, som tidligere har været i virksomhet. Det blir kun de største. Der blir igjen en import fra utlandet - det kan man være vis paa - og ikke en saa ganske ubetydelig, saa de 200000 kr., der kommer i fradrag paa grund av mindre import, vil bli noksaa meget æquivaleret ved de 5 øres paaslag. Men, som jeg uttalte, dette at la utlandet, særlig Tyskland, med hvem vi har en meget livlig handelsforbindelse - det er kanskje den største, vi har med noget land næst England - faa en saa sterk spritimport til Norge er farlig, selv set fra avholdssynspunkt. Hvis det er sandt, at dette med forbud skulde være et unødvendig skridt, vil det bli dobbelt vanskelig, naar det senere skal tas. Nu er forholdet, som finansministeren sa, endnu nyt, Tyskland kan ikke paastaa, at man likesom har nogen ret til dette. Det er ikke en import, som i længere tid har været drevet, og som kan anføres som et argument for den tyske imports værdi i det hele. Det er jo saa, at landene fremholder, at de tar saa og saa stor import, naar de skal slutte en handelstraktat, og en handelstraktat med det tyske rike har længe været paa bane. Derfor tror jeg, det var en fordel at søke at mindske denne import av sprit fra Tyskland, som er aldeles unødvendig; for det er jo det samme for avholdssaken, enten der drikkes norsk eller tysk brændevin. Jeg tror ikke, det gjør den mindste forskjell, naar man først drikker det. Man vil godkjende deklARATIONEN og ikke forhøie tolden. Ja, kan vi gjøre noget, som vil vække reklamationer fra Tyskland, er det vel det, for i samme øieblik, vi har vedtat deklARATIONEN, vil den tyske regjering komme med henvendelse om, at ikke at forhøie tolden; det kan vi være sikker paa. Er det et fait accompli, et avgjort skridt, har man intet at si, men er der utsigt til et fremtidig skridt, vil Tyskland fremdeles sende sin sprit ind og vil gjøre reklamationer,

indsigelser mot en fremtidig forhøielse av tolden, da er vi sterkere bundet. Anderledes kan jeg ikke opfatte det.

Sandberg: Jeg vil i det væsentlige slutte mig til, hvad den foregaaende taler, hr. Konow, er fremkommet med. Da jeg ifjor under debatten om dette spørsmaal hadde ordet, fremholdt jeg især potetesdyrkningens betydning for store distrikter i vort land. Jeg skal ikke ta op igjen iaar alt, hvad jeg sagde ifjor; men blot faa lov til at minde om en enkelt punkt af hvad jeg dengang uttalte. Potetesdyrkingen fremmer i høi grad en intensiv bruk av jorden, der blir større produktion pr. maal. Jorden kommer i bedre kultur i det hele. Og der anvendes større arbeidshjælp i de distrikter, hvor man har utstrakt potetesdyrking end i dem, hvor man ikke har det. Og desuten en ting til: Det er ikke alene for de distrikter, hvor potetesdyrkingen og brændevinsproduktionen drives, at disse ting har betydning. De har ogsaa betydning for de distrikter, som gjennom aarenes løp har solgt fedekvæg. Tidligere kjøpte vi en hel del okser, som vi satte paa fedning, men den drift er for en væsentlig del holdt op, efterat brændevinsproduktionen er blit i saa høi grad indskrænket. Det har derfor, som landbruksdepartementet siger i sin erklæring iaar, betydning for landbruket i store distrikter av vort land, og jeg er derfor sikker paa, at hr. statsraad Berge hadde ret, naar han sagde, at en beslutning av stortinget i den av regjeringen foreslaaede retning vilde bli hilset med glæde i landbrukskredse i vort land. Med hensyn til de 200.000 kroner, som staten muligens skulde komme til at tape, efter hvad finansdepartementet har uttalt, saa vil jeg først faa lov til at gjøre opmærksom paa, at de penge er jo faktisk kommet ind i statskassen mot stortingets egen forutsætning. Dengang da stortinget i 1908 vedtok den brændevinsavgift, som da ble fastsat, uttaltes der fra det hold, som ikke vilde være med paa den avgift, som var foreslaat av toldkomiteen, at man ikke vilde brænderibedriften tillivs, men at man vilde skaffe den levelige vilkaar. Nu har det altsaa vist sig av statistiken, hvorfra tal er opregnet av flere talere, at brænderibedriften har ikke kunnet trives; men at der er kommet en stor import; den har øket, som det er blit sagt, helt op til 2,246000 liter i 1910 fra 3200 liter i 1906. De penge, som derved staten har tjent ved forskjellen mellem avgiften og tolden, er saaledes kommet ind mot stortingets forutsætning, og gaar man nu til 5 øres forhøielse i tolden, og derved stanser importen, saa gaar man tilbake til Stortingets forutsætning, at man skal søke at skaffe brænderibedriften saa levelige vilkaar, at den kan trives i vort land. Derfor er det ikke korrekt, naar der tales om det direkte tap, som statskassen skal lide. Jeg vil i likhet med hr. Konow desuden tilføie, at det blir ikke stansning av al import, der blir betydelig import fremdeles, det kan man være sikker paa, og da har man taket igjen i den indtægt, som den 5 øres

toldforhøielse skaffer, og man har det forøvrigt ogsaa igjen i den forøkede produktion og arbeidsdrift i det hele herhjemme og de derigjennem indkommende skatter.

Buen: Utenriksministeren syntes ikke at kunne underskrive min beklagelse av den hovedkuls behandling her, saken maatte bringes ind saa hurtig til behandling i Stortinget, sagde han. Ja vel, det kan saa være, men det behøvede ikke at være saa hurtig behandling i komiteen, særlig ikke da der ogsaa fra regjeringens side er konfereret med andre utenfor komiteen paa et tidligere tidspunkt. Jeg synes dog, at toldkomiteen skulde være saavidt betrodd som enhver utenfor toldkomiteen i et spørsmål som dette, saa saa hovedstups behøvede det vel ikke at ha kommet paa, ialfald ikke paa komiteen. Den ærede utenriksminister sa, at "det vel var sandsynlig, at ogsaa andre ser spørsmålet paa samme maate som vi", men der hadde ikke ifjor været ført forhandlinger mellem andre end Wedel Jarlsberg og ham. Nu vel, jeg beklager, at utenriksministeren ikke vilde læse op den skrivelse fra Wedel Jarlsberg, som nævner litt av dette, og hvor der endog er tale om, at regjeringen i dette spørsmål har støtte av oppositionens fører i Stortinget, som ogsaa hadde gjort henvendelser i samme retning, saavidt jeg forstod det dokument. Jeg vil spørge: hvilken oppositionens fører? Er det det man betegner som oppositionen, det mindretal, som ifjor led sit nederlag i avgiftsspørsmålet, eller hvilken oppositionens fører var det, som utadtil overfor den franske gesandt kunde optræde som repræsentant, som partifører for en fraksjon her i Stortinget og sige: vi ønsker denne adgang til at paalægge høiere told? Hvis det er hr. Konow, som er ment med denne oppositionens fører, saa vil jeg be venstre her i salen at uttale sig, om de har git ham noget mandat i saa henseende. Her er tale om to ting, nogle fremholder nødvendigheten av at faa den indenlandske brænderibedrift op, andre siger, at hovedopgaven er at stoppe importen av det daarlige brændevin fra utlandet. Ja, hvis det kniper, skal vi nok være med paa at stoppe importen av det daarlige brændevin, det behøver man ikke at tvile paa; men vi har syn for, at det ikke alene er nødvendig at stoppe spritflommen til landet, men ogsaa at stoppe spritflommen inden landet, og da vet jeg ikke nogen bedre raad, end at vi faar skrue op med saa høi told, at det blir umulig at faa noget indført, og saa faar vi sætte avgiften saa høit op, at det ikke blir mulig at faa solgt noget her i landet av det, man selv laver, saa kan man snakke om, at man vil ta disse ædruelighetshensyn. Ellers synes jeg, at man bør tale ærlig, som hr. Konow anbefaler. Av hr. Sandberg fik vi høre op igjen det, som ikke overbeviste en eneste sjæl av de 80 ifjor. Jeg vet ikke, om det i grunden var mere egnet til at overbevise, end det var egnet dertil ifjor, fordi enkelte av de rikeste jordbruksdistrikter har tjent paa brændevinet. Det er noget, vi har visst før; om ikke distrikterne har tjent, saa har ialfald enkelte inden

distriktene tjent ganske godt; men jeg har ogsaa været i enkelte av disse brænderidistrikter og holdt foredrag om Stortingets beslutning blandt andet, om brændeavgift, og den almene mand var ikke det mindste forarget over, at vi hadde knækket brænderierne, ikke det mindste forarget, og han saa ikke noget tap for sig i det; men man sa: Naturligvis er der nogen her i bygden, som lider tap ved det. Men ikke noget alment tap var det. Hvis opgaven forresten var bare at knække den indenlandske brænderibedrift, og man saa derutover ingen opgave hadde, ja, saa vil jeg indrømme, at det var hensigtsløst. Da vilde jeg jo ikke finde det umaken værd at ofre mig for den opgave. Men vi sigter nu litt længer end netop til det at faa ødelagt de indenlandske brænderier. Vi sigter til at faa rusdriktrafiken slik begrænset og kanskje stoppet, at der med sikkerhet skal kunne tales om, at noget er gjort i denne sak. Og samtidig som vi nu har nedsat en vidtløftig ædruelighetskommission, som skal beskjeftige sig indgaaende med disse ting paa alle felter - og ædruelighetskommissionens opgave maa vel være at faa begrænset spritflommen ikke bare fra utlandet, men ogsaa fra indlandet, ellers skjønner ikke jeg, hvilken opgave den skulde ha - men samtidig med at den er nedsat for at arbeide, saa indbydes vi her nu til at beslutte, at den indenlandske spritinteresse skal utvides og befæstes! Og jeg kan ikke skjønne andet, end at det maa vanskeliggjøre ædruelighetskommissionens opgave i høi grad. Hvis man bare ser spørsmålet fra idag og imorgen, saa har naturligvis hr. Konow ret, og da har ogsaa finansministeren ret; men hvis man ser litt længer frem og tænker paa det, som folket skulde ha varig gagn av i fremtiden, saa paastaar jeg, at de har saa stor uret, som det er mulig at ha. Det er ikke rigtig at si det, at vort folk har opøvet sig til at kunne drive brænderibedrift. Det er bare nogen faa, en liten, beskeden brøkdelen av folket, som har opøvet sig i at brænde brændevin. Vort folk har tvertimot vænnet sig av med det.

Hannevig: Der er rigtignok liten tid levnet os til at sette os ind i dette spørsmaal. Hr. finansministeren siger, at en saadan forandring vil hilses med glæde fra landbrukshold og fra statsøkonomisk hold. Jeg kan ikke forstaa dette. Jeg forstaar ikke den fordel, som landbruket vil faa ved, at man ophjælper spritindustrien i større grad end nu. Jeg forstaar ikke, at det, at omlægge landbruket til at drive sprit, skal være heldigere, end at der drives med korn og anden avling. Jeg forstaar heller ikke fra et statsøkonomisk standpunkt, hvilken fordel der er. Jeg vil i saa tilfælde spørge: Er vi saa meget uheldigere stillet nu, end vi var, forinden vi forandret tolden paa sprit? Jeg tror ikke, vi er det. Naar vi ikke her i landet har naturlige betingelser for at kunne tilvirke en vare, saaledes at det kan være til gagn, da faar vi tillate, at den indføres fra utlandet. Og saavist jeg vet, sa man ifjor - jeg tror ikke, jeg tar feil, naar

jeg tror at erindre, at man ifjor sa det - at man solgte sprit billigere her til landet, end den koster at tilvirke i utlandet. Naar utlandet vil forære os noget, naar vi faar spriten saa meget billigere derfra, end det koster dem selv at tilvirke den, saa maa vi kunne utnytte vort arbeide langt heldigere paa en anden maate end ved at forsøke at konkurrere med utlandet paa denne maate. Og man taler om, at guldfloppen gaar ut. Mon det ikke vilde bli til, at guldfloppen vilde gaa ut paa anden maate i form av indkjøp av poteter og korn? Jeg tror, at det kun vilde bli en forandring av maaten - det samme paa en anden maate, som Hanna Vinsnæs siger - som guldfloppen vilde gaa ut paa, og efter min formening vilde det være en uheldigere maate. Jeg kan ikke med min bedste vilje se nogen fordel. Jeg ser selvfølgelig en stor fordel i, at den ærede regjering har opnaad at faa friere hænder overfor utlandet med hensyn til tolden - det er jo svært heldig; men jeg ser ikke nogen fordel i, at man gaar til en forøket toldsats nu. Det er ialfald min formening. Jeg staar ganske frit - jeg er ikke valgt paa avholdsprogram eller noget saadant, saa forsaavidt taler jeg ikke ut fra det; men jeg ser spørsmålet ut fra mit praktiske syn - det er saaledes, jeg ser det. Av denne guldflopp, som nu gaar ut i told, er det jo statskassen, som faar det meste. Det er jo en ubetydelighet, som gaar ut som betaling for selve spriten.

Griivi: Om regjeringen har gjort noget godt eller noget ondt i dette stykke, faar staa derhen. Jeg tror, at det i det hele maa siges, at det er ikke noget mesterstykke, dette, som er gjort her; nogen skade er det ikke heller forsaavidt, men at franskmændene nu vil faa lagt noget mere told paa sine konkurrenters varer, det kan jeg godt forstaa. De har vist ikke grund til at være misfornøiet med regjeringen i dette stykke. Nok av det, det skal jeg ikke opholde mig større ved. Men jeg vil komplimentere særlig én mand, nemlig statsraad Konow fra Hedemarken, for den seighet og utholdenhet, som han viser i dette spørsmaal. Den synes jeg - set fra hans standpunkt - maa være al ære værd. Jeg synes, jeg læser det gjennom det, som er kommet frem her, at den oppositionens fører, som der er tale om, er ham. Det skulde vel ikke være ham, som har staat bak dette, som har staat i underhandlinger med vor gesandt i Frankrig og ogsaa staat i underhandling med andre eller kanskje med regjeringen - det vet jeg ikke. Men det blev oplyst, at det skulde være en oppositionsfører. Jeg tar ikke feil, naar jeg tror, det maa være ham. Ja, det er paaskjønnesværdig, at en mand arbeider for sit distrikt og sine ideer paa en saa kraftig maate, som dette er, og at de faar det til paa denne maate - dette kommer som et tordenskrald paa en lys dag, og det blir sagt, at det er saa og saa gjildt og saa og saa grumt, ingen faar betænke sig eller sætte sig noget ind i saken i virkeligheten. Ja, det er den slags optræden, som kan være skikket til i øieblikket at virke derhen, at folk gaar med

paa det, de ellers ikke vilde gaa med paa. Naar vi spør nøgternt, hvad det er, som foreligger her idag, og vi tænker paa det, som forelaa for Stortinget for et aar siden, saa er det nøiagtig det samme. Det, som blev nedvotert her ifjor, det var den ting, at Stortinget ikke vilde gaa med paa at nedsætte brændevinsavgiften med 4 øre. Det var det subsidiære standpunkt, som der blev votert over her, saavidt jeg kommer ihu. Nu indbydes vi til at forhøie den anden faktor, tolden, med 5 øre. Det, som foreligger, er nøiagtig en øres forskjel. Det tænker de herrer, at de skal kunne faa Stortinget med paa. Ja, man har oplevet saa mangt. Der kan hände det mest utrolige. At Stortinget i løpet av et aar absolut har skiftet mening her, det vil jeg forresten se paa, før jeg tror det. Og videre har vi været vidne til to gange før nøiagtig den samme manøvre. I 1908 hadde vi et stort slag her om akkurat det samme. Da var der ogsaa spørmaal om at nedsætte brændevinsavgiften, og surtaksen blev nedsat fra 27 til 18 øre. For at reparere det, mine herrer, kom her et forslag om at forhøie tolden med 10 øre. Stortinget saa tvers gjennem den manøvre akkurat med det samme, og det forslag blev nedvotert her. To gange uttalte Stortinget sin vilje i denne sak, i 1908, og saa i 1910 gjorde det akkurat det samme. Men endda saa vi ikke bränderierne gi sig. De kom igjen. Det er netop som med disse gamle trolde - naar man hugger hodet av dem, vokser de efterhaanden ut igjen. Saa var det en finansminister, som heter Berge, som sa, at det var en merkværdig maate, dette her. De andre næringer hadde da beskyttelse. De hadde faat stor beskyttelse i 1897, de hadde faat endda større i 1905, men denne næring skulde staa i en særklasse, den skulde ikke ha beskyttelse. Hvad er det faktiske forhold? Det er det, at denne næring har den største beskyttelse, som overhodet nogen næring har i landet. Surtaksen, forskjellen mellem told og avgift, er akkurat 18 øre. 18 øres beskyttelse direkte har de for hver eneste liter brændevin, som de brænder. Det er det faktiske forhold. Men literen har været nede i - jeg tar vel ikke feil, naar jeg mindes, at den skulde ha været nede i en 14 - 15 øre. Man skulde kunne kjøpe den for 14 - 15 øre, og saa er beskyttelsen 18 øre! Og hvem kommer den tilgode, denne store beskyttelse? Jo, den kommer vel oplandsbygderne tilgode, men jeg vet ikke bedre, end at det er de bygder, som staa sig bedst her i landet. At de andre bygder skal beskattes til fordel for oplandsbygderne, trodde jeg ikke var retfærdig og rigtig. Hr. Sandberg holdt iaar som ifjor akkurat det samme foredrag om, hvor vidunderlig og herlig det var at sætte jordepler. Ja, det er bra - det vil jeg ikke benegte; men at det skulde være umulig at sætte jordepler, hvis de ikke skulde kunne brændes op til brændevin, det forstaar jeg ikke. Særlig nu efterat vi har faat den nye metode til at tørke jordepler paa slik, at de kan opbevares længe, trodde jeg, man kunde faa avsætning for dem. Og saa har vi i 1908 og ut efter hvert aar, naar dette har været oppe, hørt det: "ja, da var det forbi og

da var det forbi", og det er naturligvis sagt mange gange før. Her var en representant, som sa til mig efter avstemningen ifjor: "Ja nu har jeg været med paa at slaa ihjæl brænderierne 3 gange før, men jamen staar de ved lag endda." Og saa er det nu ogsaa. Det eiendommelige er, at vi ser, de holder paa at brænde, og de har øket paa til over en million liter. Det lar sig ikke benegte. Men naturligvis er de taknemmelige, hvis vi vil være saa venlige at gi dem noget mere, saa de kan tjene flere penge, der er ingenting at si paa det, og distrikterne har god grund til at være fornøiet med sine repræsentanter, som kan opnaa slike fordele, hvis det gaar da. Saa har her fra flere været sagt, at de kan da ikke skjønne, at avholdsfolket har nogen interesse av dette. Nei, jeg siger det samme, det har ikke saa svært stor interesse for avholdsfolket. Det er ingen direkte avholdssak, dette, det er ikke det, det er en almindelig beskyttelsessak. Det er ikke i det væsentlige nogen stor avholdssak; men jeg ser det paa den maate, at jeg vil gjerne frigjøre det store, mægtige Oplandene fra at være saa interesseret i denne virksomhet, som ikke er av det gode. Det vilde være godt og gavnlig, og jeg vedkjender mig det standpunkt, at den dag maa og skal komme, da her blir indført forbud i landet, og jeg lægger heller ikke skjul paa, at det da vil være en lettelse, om ikke Oplandene er for sterkt interesseret i at holde oppe rusdrikken. Men jeg mener, at de nu har saavidt levelige vilkaar, at de kan brænde brændevin, og kan de ikke brænde brændevin, naar staten betaler dem 18 øre for hver liter de brænder, saa mener jeg, at da bør de slutte; for da er denne industri ikke skikket for dette land. Naar de kjøper sprit for en 14 - 15 øre - er det vist - i Hamburg, da er der ingen næring, som har den beskyttelse - den findes ikke, saavidt jeg vet; ialfald har ikke jordbruket forøvrig saa stor beskyttelse. Det er vist beregent, at det skal ha 10 pct. - dette blir en ganske anden pot. La mig faa pointere, at det vi indbydes til at gjøre her idag er at omgjøre den beslutning, Stortinget fattet for et aar siden, hverken mer eller mindre.

Bryggesaa: Ja, jeg maa vedgaa, at jeg hadde misforstaat statsraad Berge isted, naar jeg trodde, at han hadde en anden opfatning av spørsmålet, end udenriksministeren hadde. Det fik jeg klarhet over, da hr. Berge hadde ordet anden gang. Utenriksministeren sa, at de var fuldt paa det rene med fra første stund av, at de ikke vilde gi noget vederlag for denne indrømmelse fra Frankrikes side. Deri kunde selvsagt ikke ligge noget andet, end at utenriksministeren og regjeringen var fuldt paa det rene med, at denne indrømmelse i og for sig selv ikke hadde den værdi, at den var værd noget vederlag; for hvis den i virkeligheten hadde en saadan værdi, saa vilde det jo ha været urimelig av regjeringen, naar man vilde opnaa den, at man paa forhaand hadde sat sig fast paa det punkt, at man intet vederlag vilde gi. Det gjør man aldrig,

medmindre man er paa det rene med, at det er ikke værd noget. Jeg sa, at jeg fandt spørsmålet at være et etikettespørsmål, og at det var bra, at vi hadde faat denne adgang, men forøvrig var jeg helt enig med utenriksministeren. Men saa kom finansministeren og talte i høie toner om guldstrømmen og om ophjælp av den indenlandske industri, og jeg fik virkelig det indtryk, at dette var svært meget. Det var der jeg saa uoverensstemmelsen den første gang. Da jeg hadde ordet, fremhævet jeg, at jeg trodde ikke, man behøvet at gaa til dette skridt for at stanse denne guldstrøm, og man behøvet ikke at gaa til dette skridt for at ophjælpe den indenlandske industri. Da det bare var det man vilde opnaa, saa mente jeg, at man kunde opnaa det paa en rimeligere maate ved at nedsætte avgiften med de samme 5 øre. Da vilde man ha opnaad akkurat det samme i forholdet mellem den indenlandske industri og den utenlandske indførsel, og paa samme tid vilde man ha undgaat det ialfald noget støtende i at gaa til toldsats, som i utlandet kan bli betragtet som et mindre venskabelig skridt. Utenriksministeren benegtet ikke, at saa var tilfældet, at det i og for sig selv var et skridt, som maatte siges at være mindre venskabelig, han benegtet ikke det, men han sa, at forholdet er saa ungt, det er saa nyt dette, at hvis man gaar til det skridt nu, saa er det ikke farlig; men skal det faa fæstne sig, skal der gaa hen en tid og forholdet ældre, ja, da vil der nok bli gjort indvendinger, hvis man senere skal gaa til en toldforhøielse. Og hr. Konow sa: Nei, dersom vi bare fatter beslutningen nu, saa dette imorgen den dag er en fuldbragt kjendsgjærning, saa faar nok Tyskland tie; vi skal overrumple dem; men hvis vi ikke gjør det nu og vi vedtar traktaten forøvrig, saa vil Tyskland komme med henstillen om ikke at gaa til toldforhøielse. Ja, deri ligger akkurat det samme, som jeg sa. Hr. Konow er enig i, at det maa fra Tysklands og Ruslands side ansees som et skridt, som for dem ikke er fordelagtig, et skridt, som de vilde protestere mot, hvis de fik tid til det; men man skal ret og slet overrumple dem, saa de ikke skal faa tid til det, og saa tror hr. Konow, at de vil tie. Hverken hr. Konow, hr. Sandberg, statsraad Berge eller utenriksministeren har benegtet det, jeg sa, at man her kunde opnaa det samme uten at gaa til toldforhøielse, og det er nu gjentagende fremholdt av andre - jeg skal ikke ta op det - at dette er i grunden akkurat det samme som det, som har været oppe tidligere; det er bare, at det er paa en litt anden maate, det er ikke det gran andet, det er paa en maate, som efter min mening er mindre heldig, er mindre hensynsfuld mot andre og derigjennem mot os selv i lengden.

Hr. Konow sa, at hvis han var forbudsmand, saa vilde han ræsonnere saa og saa, og jeg hørte opmerksomt efter, hvorledes forbudsmanden i tilfælde vilde ræsonnere, men jeg maa si, at jeg blev ikke rigtig klog paa det. Jeg tror, at det er snaut nok, om hr. Konow virkelig har

studert sig ind i det forhold, hvorledes han vilde ræsonnere, hvis han var forbudsmand. Det er saa rart med det, det man likesom er mere fjernt fra, har man ikke gjennemtænkt saa nøie; ihvertfald fik jeg ikke rigtig greie paa, hvad hr. Konow vilde gjøre, hvis han var forbudsmand. Men naar han mente, at vi, hvis vi kom saa langt, at der virkelig i hele landet var stemning for et forbud, vilde møte saa forfærdelig motstand fra de lande, som nu indfører alkohol til Norge, tror jeg, han tok feil. Hvis det virkelig kommer saa langt, at et forbud hensigtsmæssig kan gjennomføres, saa tror jeg, at indførselen allerede før den tid successivt har gaat ned saapas meget, at de vil ikke sette synderlig meget ind paa at faa den opretholdt, og paa samme tid tror jeg, at naar de føler, at et lands bestrebelser for at vare sig mot alkoholen er saapas sterke, vil de ikke lægge de mindste hindringer iveien. Det var det eneste, jeg forstod av hans ræsonnement som forbudsmand; forøvrig maa jeg gjenta, at jeg forstod ham ikke.

Gjedrem: Som tilhørende minoriteten i komiteen kan jeg uttale min tilslutning til, hvad minoritetens ordfører, hr. Buen, har fremholdt. Jeg vil i tilslutning til hr. Buen fremføre nogen korte bemerkninger. Jeg er enig i det, som hr. Buen sa, at vi har i komiteen hat liten tid til at drøfte denne sak; men jeg fandt for mit vedkommende, at saken var noksaa snar at kunne ta standpunkt til. Jeg er enig med hr. Buen i, at vi kan og bør gaa med paa traktatforandringen, da den ikke indeholder noget andet end det, at den løser noget paa de baand, som indeholdes i traktaten av 20de februar 1909, saa den side av saken, synes jeg, er klar og grei. Den anden side indeholder toldforhøielse; den finder jeg ogsaa er klar. Og hvorfor er den klar? Jo, jeg for mit vedkommende tænker paa, hvad der tidligere er passert i denne sak, nemlig paa beskyttelsen av den indenlandske bränderibedrift, og vi, som har været her i disse aar, vil med lethet huske, at den sak er ikke ny, den er ikke ny her i salen, og den er ikke ny ute blandt vælgerfolket. Jeg vil her straks nævne, at saken var oppe som valgprogram i 1906, og da havde 84 eller 86 repræsentanter git sin tilslutning til det daværende avholdsprogram, som vel at merke gik lenger i fordringen om indskrænkning av beskyttelsen end det, som i 1908 med stort flertal blev besluttet. Ved at tænke bare paa det, at der ved valgene i 1906 blev et flertal for nedsættelse paa 84 eller 86 repræsentanter, og at under valgene i 1909 gik vælgerne ut fra, at det skulde bli med det, som da var besluttet, maa man bli klar over saken. Saa kommer man nu og vil, at vi skal forandre det, som ikke alene er stortingsbeslutning, men som - jeg vil pointere det - har sin rot først og fremst ute blandt det store vælgerfolk. Der blev av repræsentanten hr. Griveri nævnt, at beskyttelsen, surtaxen var 18 øre. Ja, det er, som han sa, at forskjellen mellem avgiften og tolden var før 1908 27 øre; saa blev den nedsat til 18 øre. Men jeg

vil ogsaa nævne, at utenom den surtax har den indførte sprit at bære havneavgift, og den er beregnet til 2,8 øre pr. liter. Desuten har den at bære renter, som importørerne maa betale, tidligere end de indenlandske brænderier behøver, og det er beregnet til 4,7 øre pr. liter. Det er tilsammen 25,5 øre, som er beskyttelsen pr. liter sprit. Vi regnet over i 1908 og fik det til, at det utgjorde kr. 1.55 i beskyttelse pr. hektoliter poteter, og vi regnet ogsaa ut og fik det til, at beskyttelsen utgjorde kr. 44.00 pr. maal, hvor der dyrkes brænderipoteter. Vi ræsonnerte som saa i komiteen, at det var en beskyttelse, som vi mente brænderierne vilde greie sig med, og hvis de ikke kan greie sig med det, saa finder vi det ikke forsvarlig at gaa længer, det er at lægge en for stor byrde paa landet i forhold til de enkelte distrikter, som har interesse av potetdyrkingen. Da den beslutning var fattet den 10de august 1908, kom der et forslag, som gik ut paa, at man da skulde forhøie tolden med 10 øre, men det forslag blev nedvotert den 19de august. Saa blev det, som nævnt, optat ifjor, og det blev med stort flertal nedstemt. Ved at tænke paa det, synes jeg ikke, at jeg for mit vedkommende kunde eller burde være i tvil: jeg maatte stemme mot denne forhøielse av tolden. Det var den ene side; men den anden side som var avgjørende for mig, var det, - jeg nævnte det i komiteen, og det er blit fremholdt her av konstitutionskomiteens formand hr. Bryggesaa: Jeg tænkte: Er det ikke risikabelt her at gaa til at fatte en beslutning om paalæg i tolden paa den sprit, som indføres fra de andre europæiske lande, men la Frankrike staa utenfor. Det staar for mig saa, at det kan være risikabelt. Jeg har hørt at den ærede utenriksminister og finansminister ikke mener der er nogen risiko; men jeg for mit vedkommende finder mig slet ikke tryg. Jeg mener det saa let og saa snart kan faa skin av en begunstigelse for Frankrike. Hvad er her gjort? Jo, man har gaat til at foreslaa en toldforhøielse paa den saakaldte industrisprit, mens den druesprit, som indføres fra Frankrike, staar med den nuværende told. Hvad vil saa denne toldforhøielse virke til? Jo, den vil virke til beskyttelse for den franske sprit mot den sprit, som kommer fra andre lande. Jeg sier det rent ut: jeg tør ikke være med paa det, for det kan vække uvilje i andre stater, og saaledes kan det bli vort land til stor skade. Jeg kan som sagt ikke forstaa det anderledes: naar man forhøier tolden paa den kunstige sprit, som kommer fra andre lande, men Frankrike staar lavere, kan det tolkes saa, at der er tat et skridt til fordel for Frankrike og for vort eget land paa bekostning av de andre. Jeg tror, der er mindre at si paa, at fordelten blev for vort eget land; men faren er at gi det ene fremmede land en fordel paa de andres bekostning. Den ærede finansminister, eller kanskje det var statsraad Konow, nævnte, at en saadan beslutning som den foreslaaede vilde hilses med glæde. Ja, jeg har tænkt paa det: mon den vil hilses med glæde? Jeg tror nok, at den

vil hilses med glæde fra den kant, hvor man har fordret at faa denne beskyttelse forøket; men mon den vil mottages med glæde av det store vælgerfolk, som i perioden 1906-09 sendte et saa stort flertal paa Stortinget med mandat til at sætte beskyttelsen ned? Jeg tror det ikke. Jeg vil anbefale mindretallets forslag.

Utenriksminister Irgens: Grunden til, at jeg atter begjærer ordet, er væsentlig de uttalelser, som fremkom fra repræsentanten hr. Grivi likeoverfor repræsentanten statsraad Konow. Jeg oppfattet det som om hr. Grivi vilde - jeg vet ikke rigtig hvad jeg skal si - beklage sig over, eller antyde, at der muligens hadde været noget slags maskepi mellem statsraad Konow og regjeringens medlemmer i denne sak. Jeg tror, han der støttet sig til nogen uttalelser av repræsentanten Buen under et tidligere foredrag. Alle disse uttalelser maa jeg tillate mig at betegne som de reneste misforstaaelser, og jeg kan ikke andet end anta, at det kun kommer av den saa hastige behandling, som denne sak har maattet være gjenstand for. Saken er, at de som tidligere har hat konferanser med minister Wedel-Jarlsberg om dette anliggende, det var den forrige regjering, saa det maa vel være et helt legalt forhold. For at klargjøre dette skal jeg faa læse op her noget - jeg gjør dette, fordi det er forhandlinger for lukkede døre - av minister Wedel-Jarlsbergs skrivelse av 2den mars, som er den første officielle redegjørelse, som kom ind til regjeringen angaaende denne sak. Den begynner som følger - det er en skrivelse til mig - : "Herr minister.

Efter avsluttelsen av overenskomsten med Frankrike i 1909 og de omtrent samtidig av Stortinget antagne bestemmelser om de indre avgifter for alkoholtilvirkning har de forskjellige regjeringer forespurt om det skulde være mulig at opnaa en forandring av den ved ovennævnte overenskomst fastsatte alkoholtold. Særskilt paala statsminister Knudsen, og senere herr ministeren mig at ha opmerksomheten fæstet paa om mulig at kunne opnaa adgang til at forhøie alkoholtolden. Ogsaa fra stortingskredse og fra privat hold er indtrængende anmodninger fremkommet til mig i samme retning." Det andet som jeg tror hr. Buen sigtet til, er da affæren er gaat i orden i Paris, og minister Wedel skriver da den 15de april, i slutningen av det brev hvor han rapporterer dette: "Maa det ved denne leilighet være mig tillatt at uttrykke haabet om at den opnaaede forandring av overenskomsten av 20de februar 1909 maa bli til varig gavn for landbruket i Norge, idet der nu ingen ydre hindring bestaar imot den forhøielse av tolden paa industribrændevin, som baade regjeringen og oppositionens førere saa indtrængende har fremholdt for mig som nødvendig til varetagelse av landets viktigste næringsvei." Oppositionens førere, det er naturligvis den forrige regjering, som nu er i opposition. Saa jeg vil frigjøre statsraad Konow fra enhver antydning om at der skulde være noget maskepi mellem ham og mig om denne sak.

Regjeringen førte ifjor forhandlinger om denne sak kun med minister Wedel-Jarlsberg.

Saa vil jeg til slutning igjen gjenta, saa sterkt som jeg kan, at frykten for at denne beslutning skulde kunne opfattes som et uvenskabelig skridt paa noget sted, bør ikke øve indflydelse paa nogen repræsentants stemmegivning i denne sak. Ethvert land har frit herredømme over sin toldtarif, naar intet andet er traktatmæssig fastsat, og der kan ikke paavises nogetsomhelst moment, som gjør, at Tyskland eller Rusland skulde kunne beklage sig over, at vi nu skrider til at stoppe en forretning som ikke har nogen gammel rot her i landet, og jeg legger til: som heller ikke har tilknytning i nogensomhelst national industri i disse to lande. Det er ikke mere naturligt at lave industribrændevin i Rusland og Tyskland, end det er i Norge. Hvorvidt der skal være nogensomhelst fordel ved at vedta deklARATIONEN, hvis man ikke vil vedta den foreslaaede toldforhøielse, det kan være tvilsomt, og jeg forbeholder mig muligens senere at komme tilbake til det spørsmåal.

Vicepræsidenten, hr. Halvorsen, indtok præsidentpladsen.

Hans Hansen: Jeg vil ikke op i denne debat. Jeg har deltat i saa mange av disse debatter tidligere, at jeg ikke egentlig har noget nyt at fremføre og vil derfor fremdeles forholde mig helt refererende. Jeg bad om ordet i anledning av en uttalelse fra hr. Grivi, var det vel, om at denne sak var kommet saa hodekulds paa os. Fra en anden, jeg tør ikke bestemt si hvem det var, kom der en uttalelse i samme retning, at man ikke hadde hat anledning til at se nærmere paa saken. Ja, det har denne sak tilfælles med alle andre saker av lignende art, som vi har havt i aarenes løp: det sker med kort varsel, der er ikke raad for det. Nu vil jeg si, at skulde der i denne sak være nogen særlig betænkelighet deri at det er kommet saa fort paa saa man ikke har gjort sig op nogen mening om det, saa gjælder jo ikke dette fiskalt set et større beløp end at det nok gik an at utsætte sakens behandling. Imidlertid fandt jeg for mit vedkommende i komiteen ikke grund til at gjøre det. Det blev visselig ogsaa antydnet av en av herrerne at det kunde været ønskelig at ha længere tid paa sig. Men under enhver omstændighet staar der her ikke nogen avgjørende hindring i veien for at man skulde kunne vente litt med dette, for toldtapet vilde jo i tilfælde ikke dreie sig om saa særdeles meget.

Saa blev det sagt at dette er det samme op igjen, som har været fremme tidligere. I 1908 blev der foreslaaet et toldpaalæg, og det var paa samme grundlag som dette. Nei, det var det ikke. Jeg vil bare komme med disse faktiske opplysninger; enhver her i salen faar avgjøre saken efter sit eget skjøn, det har jeg gjort. Jeg har ingen interesse i disse spørsmåal, saa det er mig forsaavidt aldeles likegyldig. Men det er dog paa et forskjellig grundlag det

nu kommer frem, for da toldsatsen var oppe i 1908, var det for det første bare nogen faa dage efter at Stortingets beslutning om avgiften var faldt; men den væsentlige grund til at forhøielsen ikke gik igjennem var den, at man ingen erfaring hadde for hvordan den nye beskatning vilde komme til at virke. I 1910 stillet jo forholdet sig væsentlig anderledes; da hadde man 2 aars erfaring, og den viste jo det resultat, at det ikke, efter hvad der da forelaa, med nytte lot sig gjøre at fremstille sprit paa de vilkaar som Stortinget hadde stillet. Det mener jeg er en ganske væsentlig forskjjel.

Det har av hr. Bryggesaa et par ganger været anført, kanskje ogsaa av nogen anden, at istedenfor at gaa til denne noget kunstige maate, at sætte den sprit det her gjælder i en særklasse med en høiere told, kunde man jo likesaa godt gaa til et nedslag av 5 øre i avgiften. Men der blir da den ganske væsentlige forskjjel, at det betegner en likefrem mindreindtægt for statskassen av, jeg formoder 125 000 kroner. Jeg antydet, da jeg refererte denne indstilling her idag, at jeg ifjor, da vi hadde dette spørsmaal oppe, hadde indtrykket av at hadde man dengang i toldretslig henseende staat frit, var det mange her som da, naar det kunde skedd uten noget offer for statskassen, vilde gaat med paa et toldpaalæg av enten 5 eller 10 øre. Jeg vil paany fremholde dette.

Det blev av komiteens medlem hr. Gjedrem uttalt, at dette vilde vække uvilje i Tyskland og i Rusland. Ja, var hr. Gjedrem av den mening - nu, jeg medgir at der har været kort tid til at snakke om disse ting - saa burde han jo ikke været med at stemme for godkjendelse av konventionen, for det er jo den som vil vække opmerksomhet - den adgang, som man aapner sig til at stille den tyske og den russiske sprit i en anden klasse end den franske, - det er den, som vil vække opmerksomhet. Var det hr. Gjedrems mening, hvis han hadde den opfatning, forstaar jeg ikke rigtig, hvorledes han i formiddag, da vi behandlet disse spørsmaal, overhovedet kunde ville være med paa traktatforandringen. - Jeg vil saaledes ha reservert mig imot, at der fra komiteens side er søkt lagt noget som helst pres paa Stortinget her for at faa drive denne sak hovedkuls frem. Fremgangsmaaten er i analogi med, hvad der stadig har skeet.

Endelig vil jeg ogsaa faa lov til at berøre en side av saken, som den ærede utenriksminister nævnte i slutningen av sit foredrag. Det var spørsmålet om, hvorvidt det overhovedet vil være hensigtsmessig, hvis denne toldsats ikke vedtages, da at vedta traktatforandringen. Spørsmålet derom vil kunne avgjøres ved, at man først voterer over toldsatsen og derefter over traktaten. Jeg vil med det samme ha uttalt, at for mit vedkommende staar det som tvilsomt, hvis man ikke vedtar denne forhøielse, vedtar hvad der ved traktatforandringen er tilsigtet allerede nu, - saa staar jeg meget tvilende like overfor den ting, om det da er heldig at vedta traktatforandringen.

Austeen: Jeg maa si, at det har forbauset mig noget, at vi iaar atter skal komme op og diskuttere dette spørsmaal. For mig staar det slik, at tiden ikke synes at være inde til det. Jeg trodde, at det maatte ha sit forblivende med den beslutning, som blev fattet av Stortinget ifjor med stort flertal; jeg har trodd, at det maatte ha sit forblivende med det i denne stortingsperiode. Jeg trodde ikke, det kunde være mulig at opdrive flertal i en anden retning. Det er den ene av grundene til, at jeg synes det er ubetimelig at ta det op igjen. En anden grund er den, at man jo vet, at produktionen av indenlandsk sprit er mangedoblet i 1910, mot hvad den var i 1909. Nu sies det rigtignok, at det skal skyldes den omstændighet, at fjoraarets poteteshøst var stor og at der var en betydelig mængde tørraaddenhet i poteterne. Men naar man tar i betragtning alle de oplysninger, som er kommet fra brænderidistrikterne i tidligere tider om disse spørsmaal, synes jeg, der er grund til at se tiden litt an, før man fæster fuld tiltro til denne uttalelse. Hr. statsraad Konow vet nok, at det ikke bare er forbudspartiet her i Stortinget, som har været med om at fastsætte de nuværende vilkaar for brænderiindustrien her i landet. Det er ikke alle av os, som stemte for de vilkaar, som nu eksisterer, som er forbudsfolk. Men naar vi har stemt for det vi andre, saa er det, fordi vi har fundet, at det ikke er rimelig at yde denne produktion en saapas stor beskyttelse ut over, hvad andre produkter har.

Hr. statsraad Berge uttalte, at produktionen passer for enkelte dele av vort land. Jeg synes, at der kan sættes et spørsmaalstegn ogsaa ved det. Hvis produktionen passet saa særdeles godt for brænderidistrikterne, saa maatte de kunne klare sig med den nuværende beskyttelse; den er jo ca. 100 %, ialfald nær op imot det. Naar man regner spritprisen i Hamburg til 20 øre, saa er beskyttelsen nær op imot 100 %; nogle sier, at den er over 100 % av spritprisen. Og skal saa beskyttelsen forhøies med disse 5 øre, blir den herved 150 %. Og det synes at være for meget.

Hr. utenriksminister Irgens uttalte, at denne industri ikke er mere naturlig i Tyskland og Rusland, end den er i Norge. Jeg skulde tro, den er det. For jeg har ialfald seet offentlige opgaver, som gaar ut paa, at mens man i Norge ikke kan paaregne mere end ca 6 liter sprit av potethektoliteren, saa tør man i Tyskland og vistnok ogsaa andre lande paaregne 8 liter sprit av potethektoliteren. Under saadanne omstændigheter forekommer det mig at produktionen er naturligere i Tyskland og at det er unaturlig at opretholde en økonomisk krig med Tyskland paa dette omraade.

Hr. statsraad Berge uttalte, at dette passet ind i vort toldbeskyttelsessystem. Jeg synes ikke, at det passer ind. Hvis det hadde været om at gjøre at faa vort toldbeskyttelsessystem til at passe, til at virke retfærdig for landets samtlige næringer, saa mener jeg,

regjeringen burde ha optat spørsmålet om forhøielse av tolden paa landmandsprodukter, paa forskjellige produkter av de, som landmanden producerer, saa tolden paa dem kunde være bragt op i høide med industritolden i dette land. Det vilde jeg ha været taknemmelig for. Det er jo erkjent fra alle hold, at landbruket trak det korteste straa ved den sidste toldrevision. Men det synes mig ikke, at det misforhold rettes ved at forøke tolden paa et produkt, som før er blandt de aller sterkest toldbeskyttede. Det synes jo ogsaa at være litt rart, at efter at være gaat til erstatning til enkelte brænderieiere, som ikke har kunnet fortsætte, saa skal man atter øke beskyttelsen. Det synes at være en merkelig inkonsekvens i dette der. Jeg har hørt noget om mestbegunstigede lande, og jeg nærer ikke et øieblik tvil om, at toldkomiteens ærede formand maa ha godt kjendskap til, hvad der ligger i det uttryk. Jeg skulde tro, at naar vi tænker over, hvad der ligger i det uttryk, saa synes det at være et tvilsomt skridt, vi her indbydes til at ta. Tyskland hører vel med til de mestbegunstigede lande. Jeg visste ikke andet ialfald.

Selv om man ikke er enig med dhrr. Grevi og Buen i deres syn paa dette spørsmåal, selv om man ikke er enig med hr. Buen i hans fromme ønske, at døden ikke synes at være saa nær for brænderierne som ønskelig kunde være, - saa synes jeg, at der er grund til at stemme mot dette forslag om toldforhøielse.

W. Konow: Likeoverfor den sidste ærede taler vil jeg si, naar han talte om, at Tyskland kan drive 8 liter sprit pr. hektoliter poteter, hvorfor har da Tyskland en beskyttelsestold, som er saavidt jeg erindrer 90 øre. Hvad skulde være Tysklands grund til det, hvis ikke dette var en vare, som man maatte beskytte likeoverfor hele dette præmierings- og dumpingsystem? For at kunne fabrikere saa meget mere, eksporterer man endel av produktionen, derved blir produktets pris væsentlig forringet. Vore brænderier gaar kun en del av aaret, ikke det hele aar; ved lov er de forbudt at gaa det hele aar. Gik de hele aaret, vilde de naturligvis kunne producere brændevinet billigere; men der er intet land, som har en saa lav beskyttelsestold paa brændevinet som Norge, intet land. Danmark har 50 øre, uagtet Danmark er til det yderste et frihandelsland og maa være det. Hvad er da grunden til det? De herrer siger, ja, kan de ikke producere brændevin med 18 øres beskyttelse, saa la dem gaa overende. Ja, de kommer sent eller tidlig til at gaa overende, og de begyndte jo allerede, de gik ned til en tiendedel av produktionen. Tror man, de gjorde det uten nødvendighet? Naar produktionen nu er steget noget - men endnu er de fleste brænderier nedlagt - saa skyldes det potethøsten ifjor, som var særdeles gunstig for brænderibedriften, fordi man ikke kunde anvende poteterne til noget andet. Saa sa hr. Grevi: Ja, vi skal betragte dette som et beskyttelsesspørsmåal. Skal da, sa han, alle de andre distrikter beskattes til fordel for oplandsbygderne? Men

har da hr. Grivi glemt sine gamle avholdsprinsipper, det som alltid har været fremholdt, at ved at forhøie prisen paa brøndevin, formindsker man bruken, derfor er det man har forhøiet brøndevinstolden fra sats til sats; men nu pludselig vil de ikke, at man skal forhøie de, fordi man derved vil beskattes deres egne distrikter! Hvad ligger der i det? Drikker de da saa meget i Bratsberg amt, er da alle deres avholdsmænds arbeide derhenne aldeles frugtesløst? Man taler med store ord overalt i landet og her i stortinget, - er det da frugtesløst alt de gjør, saa de virkelig synes de maa spare sine landsmænd for de utgifter, som de har til brøndevin? Er der hold i dette ræsonnement, naar man er avholdsmand, at man skal sørge for at der blir let adgang til at faa brøndevin? Er det virkelig en korrekt, logisk tankegang dette, naar man er avholdsmand?

Saa utslynget dhrr. Grivi og Buen nogen beskyldninger mot mig, "oppositionens fører" heftet de sig ved. Jeg kan ikke optræ som repræsentant her i salen uten at medlemmerne kaster sig over mig i min egenskap av "oppositionens fører". Jeg er formand for venstre i de saker, hvor venstre fatter beslutning; ikke andre, jeg maa dog ha ret til at hævde mit distrikts interesser her i salen, fordi om jeg tilfældigvis er valgt til formand i venstre. Jeg har ikke arbeidet for det, jeg blev valgt uten nogensomhelst min medvirken ved det første stortings sammentræden, og mit parti vil ikke anerkjende mig som fører uten netop i de spørsmåal, hvor jeg optrær paa dets vegne, det er meget faa. Da denne sak, denne franske traktat var under behandling i den forrige regjering blev jeg som distriktets repræsentant tilkaldt, og da blev dette spørsmåal diskutert om at gaa med paa en bestemmelse om en fast toldsats paa fransk sprit; det fraraadet jeg paa det kraftigste, nu later det jo ogsaa til, at alle herrer er enig i, at det ikke var et godt skridt for Norge at fastslaa i den franske traktat den nuværende toldsats paa sprit. Da saa allikevel traktaten blev forelagt for stortinget med den faste toldsats paa utenlandsk sprit, spurte jeg minister Wedel, hvordan i al verden de kunde gjøre dette? Jo, sa han, det var dengang tvilsomt, om man kunde faa traktaten paa en anden maate. Ja, men det er da en sak, som man maa søke at faa forandret. Man bør jo fremholde for franskmændene, at det ikke vil skade dem, at der blir høiere told paa brøndevin; for det er den tyske sprit, som vinder paa de norske brønderiers bekostning, ikke den franske. Den franske sprit er saa kostbar, at den generes ikke ved en høiere toldsats af en 10-12 øre, og deri var minister Wedel enig. At jeg talte med Wedel om det, kan dog ikke betegnes som illoyalt. Jeg kjender Wedel, han er min personlige ven fra 90aarene og jeg maa dog ha ret til at tale med ham i mit distrikts interesse; det tænker jeg ogsaa hr. Grivi vilde gjøre, hvis han kjendte hr. Wedel. Men at jeg skulde ha ført forhandlinger med fremmede magter! - man faar dog ikke være saa naiv at tro, at jeg skulde indlate mig paa

forhandlinger med fremmede magter heller ikke at det skulde være en forbrydelse av mig at tale med minister Wedel om disse ting. Jeg har talt med Wedel om mange ting, om vort forhold til utlandet baade dengang vi var i unionen og siden, jeg har talt med ham om egne selvstændige traktater for Norge, jeg hadde mange konferanser med ham dengang; men jeg anser mig ikke skyldig i nogen illoyal handling for det. Men der laa noget saadant i de herrers tankegang. Jeg er forarget over, at der rettes en saadan beskyldning mot mig, jeg har ikke begaaet noget illoyalt. Jeg har ganske rolig snakket med Wedel om denne ting, og det har jeg virkelig fuld ret til.

Saa siges der, at dette var da det samme som vi gjorde sidst. Nei, det er ikke det samme. Det er først og fremst en frigjørelse for norsk myndighet til at træffe en beslutning om de toldsatser som de finder rigtig; det er det første skridt. Det andet er at bruke dem paa en minimal maate; brænderierne er sandelig ikke fornøiet med dem, og jeg var heller ikke fornøiet med dem, da den kom. Jeg vil ha 10 øre, for det tror jeg er det eneste som kan hjelpe hr. Grivi, saa man ikke bruker saameget brændevin i Bratsberg amt som de nu gjør, trods hr. Grivis avholdsprækener; det er sandheten. Det er en ringe forhøielse her spørges om, og det er en benyttelse av den franske traktats bestemmelser som er nødvendig, hvis vi ikke skal faa reklamationer fra Tyskland, - hvis vi bare tar traktaten og ikke den lille toldforhøielse som foreslaaet. Jeg synes, det er underlig av eder avholdsmænd - det sier jeg like ut - dette: frigjøre fra den utenlandske import til Norge det vil I ikke gjøre; men kværke brænderierne, bare slaa til eders egne landsmænd, det er bra, men at være avhengig av utlandet det gjør ikke noget! Det er mægtigere faktorer I faar at gjøre med for avholdsarbeidet i fremtiden. Hvis der er sandhet i dette eders arbeide for avholdssagen, hvis det ikke bare er politiske demonstrationer for at tiltale vælgerne - de avholdsvenlige vælgere, saa synes jeg at dere burde være med paa dette. Men det er aldeles haabløst at argumentere med disse herrer, de har sine principer, og dem følger de enten det er saa eller saa, enten der er logik i det eller ikke.

Egede-Nissen: Da jeg saa denne stortingsproposition med dette dokument, som bar Wedel Jarlsbergs underskrift blev jeg mistænkelig; for da vi i sin tid stod overfor avgjørelsen av den franske traktat saa ilte den herre med at meddele Spanien, Portugal og Italien dette og foranlediget dem til at gjøre sig gjældende i den tid da det var let at gjøre økonomiske erobringer i Norge; den herre har jeg, som jeg sa, den største mistillid til. Det som nu er laget istand av traktat her synes jeg skulde overbevist selv herrer, som har uttalt en saa naiv opfatning som utenriksminister Irgens har gjort i dette tilfælde. Det foredrag som utenriksminister Irgens har

holdt her i eftermiddag var vel noget av det naiveste, som har været hørt her i salen. Det at man skulde kunne indbilde nogen mand i denne forsamling, at dette skal være en indrømmelse av Frankrig eller en begunstigelse overfor os, at vi blir endnu mere bundet, det synes jeg, der skal sterkt mot til fra en utenriksministers side, hvis det da ikke sker paa grundlag av naivitet. Men det er mulig, at utenriksminister Irgens mener at det er likesaagodtsom guds ord det som utgaar av Wedel Jarlsbergs mund. Det er mange ting som tyder paa, at Irgens brukes baade til det ene og det andet. Der er visse skrivelser, som er kommet til militærkomiteen fra hr. Irgens's haand, som tyder paa - jeg kan uttale det, siden det er et møte for lukkede døre - at Wedel Jarlsberg har en besynderlig opfatning av sin opgave. Jeg for min del er av den opfatning, at denne traktat ikke byr os nogen fordel, og jeg skulde derfor helst ønsket ogsaa at stemme mot den. Der blev uttalt - jeg tror det var hr. Konow -, at man kunde da ikke slette ut importen fra utlandet, og derfor var det bedre at man gik til det skridt, som her var foreslaaet. Nei fortiden kan vi ikke slette importen fra utlandet ut; men er det nogen som tror, at den blir mindsket væsentlig paa grund av det skridt, som her foreslaaes, ialfald blir den faktor som vi kjæmper forat faa nedsat i det hele forbruket av spirituosa - den blir ikke bekjæmpet ved den beslutning her, og naar man da vet, at repræsentanterne for de landsdele, hvis talsmænd her i salen er d'hr. Konow og Sandberg, særlig stamper mot alle de skridt som gjøres fra avholdsfolkets side for at hindre forbruket av spirituosa, saa kommer vi til det resultat, at det rigtige er at komme bort fra den indenlandske spritinteresse - man liker ikke det ord, men det er et kort og greit uttrykk som jeg derfor vil faa lov til at benytte. - Naar der i den anledning av hr. Konow sies, at det skulde være en falliterklæring av os avholdsfolk, at vi tar saken paa den maate, som naar der av hr. Grevi blev talt om beskatning av de andre landsdele til fordel for Oplandene, saa vil jeg dertil si, at vistnok bruker de meget spirituøse drikke ogsaa i andre landsdele, men jeg tror, at de som i størst utstrækning bruker dem her i landet det er netop de distrikter, hvor brændevinstilvirkningen hører hjemme. Der er visselig ikke utover vort land nogen landsegn - jeg sier landsegn - som lider saa under de berusende drikke som netop disse egne.

Det blev sagt av hr. Buen, at han syntes, det var merkelig, at man tok dette skridt paa et tidspunkt, da ædruelighetskommissionen sat sammen og arbeidet. Jeg maa til det faa lov til at si, at jeg tror, at ikke alene avholdsfolkene inden ædruelighetskommissionen vil synes, at dette er rart, men ogsaa de, om jeg saa maa kalde det, neutrale elementer inden kommissionen, for de har ialfald hat den opfatning, at der ikke skulde røres ved dette spørsmål ialfald i de aar, da ædruelighetskommissionen arbeidet, og det trodde jeg ogsaa var meningen, at der skulde være, om jeg saa maa si, vaabenstilstand i de aar, da ædruelighetskommissionen arbeidet.

Der faldt en ytring fra statsraad Berge, som jeg gjerne vil be om at faa bekræftet, om det virkelig kan forholde sig saa. I en replik til hr. Austeen sa finansministeren, at vi ingen mestbegunstigelsestraktat hadde med Tyskland. Jeg kan dog ikke tro, at jeg tar saa feil, naar jeg uttaler, at den ærede statsraads meddelelse maa skrive sig fra en feilerindring. Jeg tror nemlig med bestemthet at kunne uttale, at vi har en saadan traktat som hr. Austeen sa med Tyskland.

Naar hr. Irgens var saa elskværdig - og det faldt ham naturligvis let nu at optræ som den beskyttende engel likeoverfor statsraad Konow - at uttale, at ingen kunde tænke paa, at der var til hr. Konow, Wedel-Jarlsberg sigtet, naar han i sit brev av 20de mars skrev om "oppositionens fører", saa vil jeg si, at det nytter vist ikke at komme med nogen fortolkningskunster. Wedel-Jarlsberg kan ikke ha tænkt paa andre end hr. Konow, som jo vel baade reelt og nominelt er venstres fører i denne periode. Wedel-Jarlsberg har sikkerlig tænkt paa hr. Konow, og han trodde formodentlig da, at hr. Konow hadde den betydning inden sit parti, at han kunde drive oppositionen - altsaa den del av oppositionen, som tilhører venstre - til eftergivenhet. Dette vilde jo være uten sund sands, hvis Wedel-Jarlsberg skulde tænkt paa den, der i forrige periode var oppositionens fører, for hr. Stang sidder jo ikke lenger i stortinget.

Jeg maa ogsaa faa uttale, at det vilde forbause mig meget, om der skulde være representanter i denne sal, som vilde forandre sin stemmegivning fra ifjor til iaar paa dette omraade her. Jeg forstaar heller ikke andet end, at den begrundelse, som blev git av den ærede representant fra Drammen, hr. Hans Hansen, maa bestyrke de representanter, som ifjor stemte som de gjorde, altsaa mot regjeringens forslag, maa bestyrke dem i, at de er paa den rette vei, naar de iaar stemmer imot den toldforandring, som der her er tale om, for er den ene votering grundet paa erfaring, saa kan man selvfølgelig nu bygge paa endnu længere tids erfaring.

Det blev sagt av hr. Konow, at hr. Austeens opplysning om den tyske sprittold var feilagtig. Jeg tror, at det er hr. Austeen og ikke hr. Konow, som har ret i denne sak. Hvis jeg ikke erindrer feil fra de ifjor fremlagte dokumenter, saa var det ikke alene som hr. Austeen sa 8 liter, som man der kunde indvinde i motsætning til et lavere kvantum hos os, men endog noget over 10 liter, som det tyske jordbruk kunde tilvirke. Men naar man desuagtet der har lagt en yderligere beskyttelse paa, saa er det selvfølgelig, fordi Tyskland driver en voldsom agrarpolitikk idetheletat - den, som har været nævnt junkerpolitiken, som paa alle maater har forsøkt at beskytte landbruket, hvad enten de har brukt sine poteter til at lave sprit av, eller de har brukt sit foderstof til opdrætning av kjøer, og derigjennem en yderligere beskyttelse paa kjødtolden. Det er en til det yderste dreven toldbeskyttelse, som har faaet sit utslag ogsaa i

den politik, som er drevet paa dette felt her. Det samme har jo været tilfældet i Danmark, hvor industrien har faaet en mindre beskyttelse end jordbruket.

Man taler om, at det skulde være saa feilagtig av os at stemme imot dette - vi, som er avholdsmænd. Da maa jeg faa lov til at si, at en forhøielse av toldsatsen dog bestandig er et tveegget sværd. Vi, som stiler mot forbud ialfald, vil finde vanskeligheter nok, naar vi i sin tid skal skaffe penge til statskassen istedenfor de indtægter, som nu faaes ved avgift paa brændevin, og der er flere lande i Europa, hvor avholdsfolkene gjør gjældende, at vi maa være forsigtige paa dette omraade, for paa denne maate vil spritinteresserne ha saa meget at si for staten, at man ikke vover at gjøre indskrænkninger. Saa det er intet uhørt ræsonnement det, som her er gjort gjældende delvis fra vor kant, og som hr. Konow har fremstillet som saa rent meningsløst.

Naar der tales om, at vi paa denne maate vil frigjøre os fra utlandet, saa vil jeg si, at jeg tror ikke, at det blir i saa stor utstrækning, at det skulde lette os avholdsfolk adgangen til senere lettere at faa forbud. Tvertimot mener jeg, at vi med dette skridt gjør os end yderligere avhengig av Frankrig, og jeg tror ikke, at veien til forbud og til frigjørelse av de vin- og spritproducerende lande gaar ad den vei, som man her nu peker paa, men ad den vei, at Norge sammen med Sverige, som vel kanskje før kommer til en beslutning om forbud end os, og Danmark, som ogsaa begynder paa at arbeide op en stemning i den samme retning, - at de tre lande i fællesskap forhandler med dem, som muligens vil motsætte sig de skridt, som fører i den forbudsvenlige retning, og kan man opnaa en slik politik, hvad der er tegn til, at vi skal kunne komme ind paa, saa mener jeg, at de herrer, som ikke staar paa vor side, ikke behøver at bekymre sig om den vei, vi er slaat ind paa. Det glæder mig iøvrig, at hr. statsraad Konow gir os den attest, at vi er principfaste.

Statsraad Berge: Jeg faar det indtryk, naar jeg hører paa tonen og formen av uttalelserne her, at man mener, at regjeringen har gjort et forfærdelig inngrep, nærsagt et overgrep, en ugjerning. Og dog er jo forholdet enkelt og slet dette, at vi var til 1909 herre over vore toldsatser. Vi mistet det herredømme i 1909. Vi forpliget os like overfor Frankrike til en fast told paa vin og en fast told paa brændevin. Er dette, som man opnaadde dengang, en saa glimrende affære? Og hvorfor maatte man det? Jo, det skede visselig ikke hverken med den norske regjering eller det norske stortings gode vilje, det vet vi alle sammen. Saa har regjeringen gjort et forsøk paa at faa skudt en liten bresche i den mur, som blev stillet for os da, og det har lykkedes, og saa bruker repræsentanten hr. Bryggesaa megen flid og møie og skarpslepen dialektik for at bevise, at naar den norske regjering intet vederlag hadde git for dette, saa var det, fordi det var ikke vederlag værd. Hr.

Bryggesaa vet, hvad man har, og vi vet alle sammen, hvad vi har. Vi har baand paa os. Vi har vor toldtarif paa det omraade fastslaat, vi kan ikke røre den. Her har man faat anledning til at røre den, og jeg trodde da, at norske mænd ikke vilde sige, at den ting, at vi faar igjen en ret, som vi midlertidig har maattet avstaa, ikke har nogen værdi. Jeg trodde ikke det. Jeg tror, at hvis det ikke skulde brukes i en disput, saa vilde neppe nogen sige, at dette ingen værdi hadde. Javel, saa voterer man ned dette, og saa staar vi ikke værre, end vi stod igaar. Saa staar vi fremdeles bundet av den franske traktat, saa er fremdeles toldsatserne bundne, og naar det norske folk ønsker det, saa er der ingenting, som kan hindre det fra at være bundet; og naar det norske folk er saa ængstelig, at det ikke tør røre sine toldsatser, selv efterat det har faat fuld frihet, fordi det er bange for at utæske Tyskland og Rusland, ja, saa er der ingenting at gjøre ved det. Jeg tør vove det; jeg er ikke saa rød. Det er oplyst her av utenriksministeren, at der er ingen traktatmæssig hindring. Vi har ingen traktat med Tyskland. Vi har ingen mestbegunstigelsesklausul, som Tyskland kan paaberope sig. Vi staar frit, dersom vi vedtar denne deklARATION.

Jeg skjønner ikke, at der er grund til at beklage sig over, at spørsmålet er reist. Der hadde kanskje været sterkere grund til at beklage sig over regjeringen, dersom den hadde latt tingen skure uten at gjøre forsøk paa at faa brutt litt paa den mur, som blev stengt om os i 1909.

Men, siger man, dette er det samme, som blev nedstemt ifjor, og som blev nedstemt i 1908. I 1908 var der oppe et forslag om 10 øres toldpaalæg paa utenlandsk brændevin; men det forslag fremkom, som toldkomiteens formand oplyste, et par dage efterat nedsættelsen av ... godtgjørelsen var vedtat. Følgelig hadde ingen mand hverken i denne forsamling eller utenom nogen erfaring om, hvordan de nye avgiftssatser vilde virke. Det har vi nu. Ifjor var spørsmålet om toldpaalæg ikke oppe. Det var vi lovlig undskyldt for, da den franske traktat stængte, saa det spørsmål ikke kunde reises. Men der var spørsmål om nedsættelse av avgiften, saa man kunde opnaa det samme, som man kan opnaa idag, idet man istedenfor at foreslaa toldpaalæg foreslog avgiften nedsat. Ja, ganske visst, det vilde bevirke det samme like overfor surtaksen, like overfor differensen mellem told og avgift; men det vilde virke paa den maate, at hvis man nedsatte avgiften, vilde det betyde forringelse av statskassens indtægt, saa det tror jeg ikke er den vei, der er at anbefale.

Saken ligger saa, at her er foreslaat at gjøre brændevinet litt dyrere. Nei, siger man, det vil vi ikke ha. Faa det endelig ned i lavere priser end de nuværende. Lad ikke varen fordyres ved noget toldpaalæg. Jeg synes, ræsonnementet er noksaa underlig. Jeg kan forstaa det let, hvis man aapent og ærlig vilde vedkjende sig, at man vil ha nedlagt den norske brænderibedrift. Men lat man det, lat denne import faa fortsætte nogen aar. Lat denne brændevinsindførsel fra Tyskland og de russiske

Østersjøprovinser, der er vokset fra 4600 til 2 millioner liter iløpet av 3-4 aar, vedbli at fortsætte aar efter aar. Jeg mener ikke at progressen vil bli saa voldsom; men la denne avsetning av russisk og tysk brøndevin med 2 mill. liter holde sig her i landet i en 8 - 10 aar. Saa kommer herrerne og vil ha forbud, eller man vil ha forandring i toldsatserne o.s.v. Vi har jo anledning til at prøve vor styrke nu, vi har jo hat anledning til at prøve vor styrke likeoverfor Frankrike. Om herrerne idag eller imorgen vil dekretere forbud over hele linjen, saa kan det hælde Frankrike vil snakke et ord med os. Det kan meget godt hælde - og jeg tror ikke der er nogen mand i denne sal uten at han i sit hjerte indrømmer, at det baade kan hælde og vil hælde - at dersom denne import fortsætter sig i nogen aar, og der saa skulde bli tale om væsentlige, radikale ændringer i vor brøndevinsslovgivning, saa vil der nok indfinde sig meninger og uttalelser fra de lande som gjennem nogen aar har faat et fast marked i Norge. Jeg synes dette er saa indlysende at det ikke kan motsiges. Man kan si vi vil ikke gjøre nogen forandring i det bestaaende forhold; vi vil ikke forhøie tolden; vi vil ikke nedsætte avgiften; vi vil ikke yde brønderierne større beskyttelse end de har, for vi synes de har nok.

Saa spurte hr. Hannevig om vi var uheldigere stillet end før. Ja vi er saameget uheldigere stillet nu end før. Før var indførselen av sprit til Norge forholdsvis ganske liten; nu er den forfærdelig stor. Vi er saa meget uheldigere stillet som dette for vort land betyr, at indførselen av en fremmed vare, en vare som ikke er nogen ubetinget nyttig vare er øket fra 4 600 til over 2 mill. liter. Jeg synes det er en uheldig stilling, en ganske betydelig uheldig stilling.

Nei, man vil ikke dette, for man vil ikke lægge byrde paa landet, sa hr. Gjedrem. Hvem i landet er det, som kommer til at betale de 5 øre? Jo, det er dem som drikker brøndevin. Byrden vil ialfald ikke ramme hr. Gjedrem, saavidt jeg vet da. Og skulde der paa nogen maate være rimelighet for at lægge en byrde paa nogen, saa maa det vel være ved en toldsats paa en saadan vare som brøndevin, som jo i virkeligheten er en luksus, for ikke at si noget værre. Saa dette om, at de som er imot dette, ikke vil lægge byrder paa landet, det er talemaater, intet andet end talemaater, og det er talemaater som ikke dækker.

Man hadde tvil om jeg hadde ret i, at om Stortinget gik med paa denne beslutning, vilde det hilses med glæde - i enkelte distrikter i vort land, sa jeg uttrykkelig. Der var en taler som mente at det var uriktig; det vilde nok ikke hilses med glæde blandt det store vælgerfolk. Jeg gad vite om det store vælgerfolk vil være saa særlig bedrøvet, om det faar spørge at brøndevinssprisen er øget med 5 øre, og at dette vil skaffe staten nogen øket indtægt. Jeg har ikke mindste frygt for vælgernes vrede for det. Jeg kan forstaa at en nedsættelse av avgiften ikke vilde volde nogen glæde; det vilde gjøre brøndevinet billigere, og berøve statskassen indtægter. Men et toldpaalæg som vil

gjøre brændevinet dyrere, og som vil skaffe statskassen nogen, ikke megen, indtægt, tror jeg ikke vil volde nogen videre sorg.

Jeg gjentar hvad jeg sa tidligere; jeg har ingen frygt for at gaa til denne toldforhøielse. Jeg har ingen frygt for at de lande som importerer sprit til os, skal med nogen skjellig grund, kunne gjøre nogensomhelst indvending. Som jeg har oplyst, har de ingen retslig grund dertil; der bestaar ingen mestbegunstigelsesklauseul. Den tekniske maate hvorpaa dette er tat, ved at tarifsatserne deles op mellem frugtbrændevin og industribrændevin, gjør det hele ubetænkkelig.

Wright: Jeg kunde i grunden frafalde ordet efterat finansministeren har talt, da jeg hadde tænkt at si en del av det som finansministeren har sagt, specielt likeoverfor hr. Bryggesaa. Men jeg vil dog allikevel faa lov til at si nogen faa ord. Hr. Bryggesaa har to ganger anbefalt, at hvis man ønsker at ophjælpe den norske spritindustri, saa var det bedre da at gjøre det ved at nedsætte avgiften end ved at forhøie tolden. Man vilde ialfald da opnaa det samme. Ja ganske vist vil man det. Men hvis man gjør det paa den maate som hr. Bryggesaa anbefaler, vil man gjøre brændevinet billigere, og derigjennem forøke forbruket; vilde det være en heldigere maate at gjøre det paa? Vi som vil gaa med paa at forhøie tolden, mener at man bør gjøre brændevinet dyrere idet man derigjennem vil motarbeide drik. Derfor tror vi at en toldforhøielse er et skridt i den rigtige retning. Det er det samme som ogsaa er forsøkt gjort i 1908. Hensigten dengang var jo ikke netop den, at man vilde ødelægge den norske brænderiindustri; men hensigten med de beslutninger som dengang blev fattet, var visselig den, at søke at motarbeide bruken av brændevin. Men har man opnaaet hensigten? Drikkes der nu her i landet mindre end før 1908? Jeg tror det ikke. Forskjellen er kun, at nu drikkes der utenlandsk brændevin, mens der før blev drukket norsk brændevin. Nu vil vi, som er med at foreslaa denne toldforhøielse, søke at rette den feil, som blev begaaet i 1908. Vi vil søke at arbeide i samme retning, som hensigten var dengang - at motarbeide bruken av brændevin ved at gjøre brændevinet dyrere. Derfor er det, vi foreslaar denne toldforhøielse. Standse drikken kan vi ikke. Vi kan ganske visst ødelægge den norske brændevinsindustri, men hindre importen fra utlandet kan vi ikke, det har Stortinget sørget for i 1909. Og da mener jeg, at naar der først skal drikkes, er det bedre at drikke, hvad der laves her i landet, og det av flere grunde. Det maa da skjære enhver fædrelandsven i hjertet at se, at pengene, hvorav vi ikke har for meget her i landet, strømmer ut, medens brændevinet strømmer ind. Desuten er det en kjendsgjerning, som man ikke kan komme forbi, at det norske brændevin er meget mindre sundhetsskadelig end det utenlandske. Av det utenlandske faar man meget daarlige kvaliteter, som er i høi grad

skadelige for sundheten. Det er ogsaa et moment, som maa tas med.

Da der synes at være saa megen stemning mot dette toldpaalæg, vil jeg for mit vedkommende sige, at det forekommer mig, at hvis man ikke faar majoritet for toldpaalægget, bør man ikke godkjende deklARATIONEN med Frankrige. Jeg kan ikke skjønne andet, end at det vilde være overordentlig uheldig, om Stortinget godkjendte deklARATIONEN, men ikke med det samme benyttede adgangen til at forhøie tolden paa det brændevin, som produceres utenfor Frankrige. Jeg vil anbefale, at de, som stemmer imot toldforhøielsen, vil stemme imot godkjendelse av deklARATIONEN.

Præsidenten: Den reglementsmæssige tid er forbi; men præsidenten anholder om Stortingets bemyndigelse til at fortsætte forhandlingerne utover aftenen, indtil vi kan tilendebringe behandlingen af denne sak. - Da ingen har uttalt sig derimot, anser jeg saadant samtykke git.

Aaen: Det var en bemerkning om, at hvad vi nu staar i begrep med at gjøre, er det samme, som vi var indbudt til at gjøre i 1908, som foranlediget mig til at ta ordet. Jeg er ikke enig i, at det er det samme. Forholdet er nu et helt andet end dengang. Vi hadde da vedtat disse nye regler for told og brændevinsavgift, og det, som var vedtat, skulde sættes i værk om en temmelig kort tid. Da var det mange av os, som syntes, dette var haardt, og vi erklærede os villige til at være med paa, som en overgangsbestemmelse, at forhøie tolden paa brændevin. Det var kun tænkt som en overgangsbestemmelse -, indtil de, der var økonomisk interesseret i brændevinsbrændingen, kunde have anledning til at omraade sig og i tilfælde omlægge sin bedrift. Det var forutsætningen dengang, da enkelte av os, som var med paa at vedta de nævnte bestemmelser om brændevinstolden og -avgiften, stemte for denne forhøielse. Nu er 3 aar gaet, og nu stiller forholdet sig efter min mening helt anderledes, fordi nu mener jeg, at de folk, jeg dengang syntes synd paa, fordi de ikke hadde hat tilstrækkelig tid til at omraade sig, de har nu hat tilstrækkelig tid til at gjøre det. Nu har de ingen undskyldning, hvis de ikke har omlagt sin bedrift, de, som ikke fremdeles kan fortsætte sin bränderibedrift. Jeg skal tilstaa, at jeg ogsaa dengang var av den mening, at der var enkelte bränderier, som ikke kunde soutinere længere; men jeg ansaa det ikke for at være nogen skade, av flere grunde. Jeg tror, det er erkjendt ogsaa i bränderidistrikterne, at der er i grunden for mange bränderier, og at det derfor ikke kan lønne sig økonomisk at drive for de mange.

Det er gjentagne ganger av dem, som ikke er avholdsmænd uttalt: hvis jeg var avholdsmænd, vilde jeg gjøre saa og saa. Hvis jeg var avholdsmænd, sa utenriksministeren, - hvis jeg var avholdsmænd eller forbudsmand, sa statsraad Konow, vilde jeg gjøre saa og saa. Jeg har hørt vel efter,

hvad de har fortsat med; men jeg har ikke fundet nogensomhelst oplysning om, hvorledes jeg burde stille mig som avholdsmand, og derfor tror jeg ikke, de har gjort sig umake med at sætte sig ind i avholdsmændenes principer. Vi faar stadig høre, at det maa da være knusende likegyldig, naar der drikkes brændevin, enten det er utenlandsk eller indenlandsk, og det mener de, er bevis nok; det er da bakvendt handlet av os avholdsmænd at søke at komme brændevinsdrikken til livs, mener de. Hvis man tænker sig om, vil man skjønne, at det er ikke det samme, enten de, som er interesseret i drikke-trafikken her i landet, bor i landet eller utenfor landet, og den som har seet litt paa, hvor ædruelighetsbevægelsen drives, og hvor der er jordbund for den, og hvor det er vanskelig at faa støtte for den, han vil ikke være i tvil om, at den omstændighet, at der er økonomisk interesse tilstede, har sin store vegt, naar det gjælder at ta standpunkt for eller imot avholdsbevægelsen. Og det er saa naturligt, det er saa aldeles rimelig, og derfor mener jeg, det er uretfærdig, naar man, nær sagt, vil beskyldte min kollega paa hedemarksbanken for illoyalitet, fordi han arbeider for at bedre kaarene for de hedemarkske brænderier. Han er selv interessert i det, og det er hans opgave at bedre sit distrikts kaar. Med hans syn paa tingen kan jeg ikke bebreide ham det; for det er saa naturligt.

Vedtagelsen av deklARATIONEN, blev det sagt, vil vække opmerksomhet i Tyskland og disse andre lande, som nu har begyndt at importere brændevin her i landet, og derfor maa man være forsigtig med det; det vil vække ubehagelig opmerksomhet. Om man vedtar en bestemmelse, som sætter den franske brændevinsimport i en særstilling her i landet, skulde ikke være saa farlig; men at vedta en forandring i deklARATIONEN vil vække opmerksomhet. Ja, det kan nok være, at det vil vække opmerksomhet; men man maa betænke, at al den stund vi benytter os av den friere adgang, vi faar ved denne forandring til at la franskmandene faa nogen begunstigelse, saa er det vel ikke noget fornuftigt menneske, som mener, at man vil se skjævt til os i andre lande. Træffer vi derimot en saadan forføining som den vi her indbydes til, saa er det klart, at der vil være grund for dem til at se skjævt til os. Uagtet jeg ikke kan lægge nogen særlig vegt paa forandringen i deklARATIONEN, fordi jeg ikke vil være med paa at benytte mig av den, saa finder jeg dog at ville stemme for indstillingen, saaledes som ogsaa avholdsmændene i toldkomiteen har erklært at ville gjøre.

Det var rart, at man ikke vilde være med paa at gjøre brændevinet dyrere, blev det sagt - jeg husker ikke av hvilken repræsentant; for dette at forhøie tolden med 5 øre er jo at gjøre brændevinet dyrere. Ja, er det nu det, som er hensigten med at forhøie tolden, at man vil gjøre brændevinet dyrere? Er det det, som er hovedformaalet, hvad betyr saa toldkomiteens formands uttalelser om, at den bestemte forudsætning for denne toldforhøielse var, at avgiften skulde være uforandret? Vilde man gjøre det

dyrere, saa var det vel rimelig, at man ogsaa satte op avgiften. Jeg mener, at det vistnok har været en linje i ædruelighetsbevægelsen, at man vilde gjøre de spirituøse drikke dyrere. Men der har samtidig ogsaa været en anden parallell linje, som har gaat ut paa, at man ikke vil understøtte brændevinsbedriften. Helt fra 1827, da man gav de første indskrænkende lovbestemmelser her i Stortinget, har lovgivningen gaat ut paa at gjøre det vanskeligere og vanskeligere for denne næring. Den har forsaavidt ikke staaet i klasse med andre næringer her i landet; den har været behandlet ved særskilt lovgivning, og der har været truffet særskilte foranstaltninger overfor den. Det er forsaavidt ganske merkelig, at den endog den dag idag staaer i den stilling, at den har en større beskyttelse end de fleste andre næringer.

Naar man kommer saa langt, at man for alvor optar spørsmålet om at indføre forbud, vil der komme saa mange vanskeligheter fra Rusland og Tyskland, hvis man ikke griper ind nu, anføres der. Men her maa man huske paa den ting, jeg allerede har tillat mig at nævne, at det tidspunkt, da man for alvor kan opta spørsmålet om forbud, vil komme til at skytes ut til en fjern fremtid, al den stund vi ikke træffer forholdsregler, som gjør landets egne indvaanere mest mulig uinteressert i drikketrafiken. Derfor er vi først og fremst nødt til at forberede jorbunden her i landet, og dersom det store flertal av det norske folk ønsker forbud, saa tviler jeg ikke paa, at det ogsaa finder midlerne til at gennemføre det.

Jeg vet ikke, om jeg misforstod hr. finansministeren; men det forekom mig, at han talte om, at denne forandring, man stod i begrep med at gjøre, vilde skaffe statskassen nogen, om ikke megen, indtægt. Det forekom mig, han sa det; men det maa vel være en misforstaaelse; for det staaer i bestemt strid med de oplysninger, som vi fik, da toldkomiteens formand forrige gang hadde ordet, og det er vel ganske sikkert, at selv om man forhøier tolden noget, vil det ikke bringe indtægterne til at stige; thi man forutsætter jo, at man vil bruke saa meget mere indenlandsk brændevin, som betaler en mindre avgift, og som har fordel av surtaksen.

Naar man har talt om det forhold, som er en følge av beslutningen av 1908, saa synes det mig, at det specielt for finansministeren maa ligge nær at tænke paa, at statskassens indtægter nu har flyt meget rikelig ind. Mon ikke denne beslutning i 1908 har sin store andel i dette forhold? Men det kan være, at man synes, at indtægterne flyter ind saa rikelig, at man har raad til at gi avkald paa endel.

Sluttelig skal jeg faa lov til at nævne kun en eneste ting. Man ser meget kortsynt paa forholdene, hvis man mener, at dersom man ikke kan producere saa meget brændevin her i landet, som man har gjort, dersom man ikke kan fortsætte med brændevinsindustrien her i landet, saa vil man tape hele den indtægt, som brændevinsindustrien

har bragt, uten at faa nogen isteden. Forholdet er da vel, at det arbeide, som nu lægges i denne industri, kan anvendes til andre virksomheter, og at de produkter, som man nu kaster ind i brændevinskjedlen, kan brukes paa en anden maate, og en tilsvarende mængde raaprodukter, som nu indføres, vil vi da kunne spare. Saa det er ikke bare denne guldfloam ut av landet og denne brændevinsfloam ind i landet, som er forholdet; det er en hel del forhold, som her maa tas med i regningen.

Hr. Bratlie indtok atter præsidentpladsen.

Præsidenten: Jeg antar, at forsamlingen maa være enig i, at man maa tilendebringe behandlingen av denne sak i dette møte. Jeg foreslaar derfor, at de indtegnede og de efterfølgende taleres tid begrænses til 5 minutter. Der er indtegnet 6 talere.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Grivi: Jeg forlangte ordet for at sige nogle faa ord i anledning av det, som utenriksministeren sa, at naar der stod i brevet oppositionens fører, var der ikke sigtet til hr. Konow. Ja, jeg forstaar ikke, at der med det, som utenriksministeren sa, skulde være sigtet til hr. Gunnar Knudsen. Det hører ingensteds hjemme. Brevet var skrevet iaar, og oppositionens fører iaar er Konow og ingen anden, saa det tror jeg ingen kan komme fra. Det er forsaavidt likegyldig, det har ikke større at bety. Naar imidlertid hr. Konow oppfatter det som en bebreidelse fra min side, at han skulde ha henvendt sig til vor gesandt i Paris i den anledning, saa var det langt fra saa, at jeg vilde bebreide ham det, tvertimot jeg vilde bevidne ham min anerkjendelse for den iver, dygtighet og kraft, han har lagt i dette sit arbeide, som han tror er et nyttig og godt arbeide for sit distrikt. Jeg har ingen bebreidelse rettet mot ham. Det er en fuldt legal handling at henvende sig til vor minister i Paris i hvilkensomhelst anledning, der er ingenting at sige paa det, det maa staa frit for enhver borger, som er interessert i et eller andet, at gjøre det, derfor maa ikke hr. Konow opfatte det paa den maate, som han betegnede det, at man kaster sig over ham og kalder ham oppositionens fører. Han faar nu engang vite, at han er oppositionens fører, og han er en bra fører, vi er tilfreds med ham, i sin almindelighet som venstreparti betragtet er vi vel tilfreds med ham - trods det, at der siges noget andet her i nærheten av mig; saa vi har ingen bebreidelse at rette mot ham.

Hr. statsraad Berge er saa from og dydig og taler om, at vi skal ha sagt, at det var saa forførdelig galt, det, som var gjort her o.s.v. Nei, det er ikke noget saa forførdelig galt, det kunde være bra nok, hvis det bare ikke hadde en anden hensigt. Han taler om, at vi har faat aapnet en bresche i denne mur som omgav den traktat vi

hadde. Ja, det er nok saa det, at det er en bresche paa sin vis. Jeg synes ikke den bresche er noget videre værd. At vi faar lov til at lægge høiere told paa brændevin, som kommer fra andre nationer end franskmændene, det synes jeg er saare litet at takke franskmændene for, franskmændene burde heller takke hr. Berge og de andre, som har faat istand det. Det er den rette maate at anskue tingene paa.

Saa sagde baade hr. Berge og Konow det, at det var en ganske merkelig maate at optræde paa dette, at avholdsfolk skulde være sint og fornærmet over, at brændevinet blev dyrere. Nei, det er vi aldeles ikke, det er nok andre, som er sinte for, at brændevinet er blit dyrere, ikke jeg. Jeg skal hjelpe hr. statsraad Berge med den fordyrelse. Hvis hr. Berge ogsaa vil anbefale en forhøielse av brændevinsavgiften, saa skal han opnaa at faa mange flere penge i statskassen paa den maate, og det maa hr. Berge være inderlig taknemlig for, han er jo finansminister, og jeg har ikke forstaat andet, end at han forsøker at skrape til statskassen saa godt han kan, og det er vel bare bra; men hvis herrerne vil være med paa at forhøie avgiften paa brændevin i likhet med denne forhøielse paa tolden, vel, da skal vi gaa meget længere. Hvis de vil foreslaa en krone, skal vi gjerne gaa med paa det, der er ingenting i veien. De skal med den største beredvillighet faa vor støtte til det, saa den sak skulde vi vel bli noksaa godt forligte om; men jeg tror ikke herrerne vil være fornøiet, om saken skulde bli løst paa den maate; det blev tvertimot pointeret noksaa sterkt fra toldkomiteens formand, at forutsætningen var den, at der ikke skulde være tale om det, der skulde ingen forandring ske, og det tænker jeg ogsaa er de andre herrers mening. Jeg ser, at præsidenten blir urolig, jeg tør ikke lægge mere beslag paa hans taalmodighet.

Lappen: Der er talt her om, at denne toldforhøielse maa til for at hjelpe de interesserte distrikter, det skulde altsaa være en toldbeskyttelse, som skulde komme bränderidistrikterne til gode. Jeg har ogsaa lidt erfaring for den nytte, som bränderierne gjør for vedkommende gaardbrukere. Jeg kan oplyse, at der er noksaa delte meninger i min valgkreds blandt de bränderiinteresserte om denne sak. En del gaardbrukere mener, at det er av interesse at faa en større beskyttelse, andre mener, at det er av svært liten interesse.

Saa er der ogsaa talt om denne guldstrøm, som gaar ut av landet til kjøp av sterke saker. Ja, hvis det var saa, at vi ved denne toldbeskyttelse kunde stanse eller minske denne guldstrøm, som gaar ut av landet, saa skulde jeg for min del være villig til at overveie spørsmålet, men det er ikke sikkert, den samme guldstrøm vil gaa ut av landet til kjøp av andre produkter, selv om vi opnaar at hindre, at den gaar til kjøp av sterke saker. Al den stund vi endnu ikke er istand til at producere saa meget korn og saa mange poteter, som vi har bruk for i landet, saa maa guldstrømmen gaa ut av landet, enten det blir til indkjøp

av kornvarer eller brøndevin. Vi vet jo, at der kjøpes byg, vede, rug og adskillige tusen sækker poteter pr aar her i landet, og da kan det forsaavidt økonomisk set være likegyldig, enten guldstrømmen gaar til indkjøp av brøndevin eller til kornvarer og poteter. Jeg for min del agter ikke at forandre min stemmegivning i dette spørsmål fra ifjor. Jeg slutter mig til komiteens minoritet.

Kaldager: Jeg har forlangt ordet for at motivere min stemmegivning. Disse to spørsmål, som er oppe her, nemlig avgiften av den indenlandske brøndevinsproduktion og told paa indført sprit, er jo to forskjellige spørsmål, ihvorvel de staar i en vis forbindelse med hinanden. Ifjor tilhørte jeg den fraktion i komiteen, som var med paa ikke at nedsætte avgiften paa brøndevin, som produceres her i landet. Det var av to grunde. For det første fandt jeg, at den avgift, vi hadde, ikke var for høi; jeg trodde, at brønderierne magtet at bære en slik avgift. Og dernæst mente jeg, denne avgift hadde virket i saa kort tid, at man endda ingen erfaring hadde for, hvorvidt den var for høi. Med hensyn til det andet spørsmål, toldspørsmålet, da indtar jeg her det samme standpunkt, som jeg indtar i de fleste andre toldspørsmål, det nemlig, at jeg finder, at de varer, som man kan producere her i landet, skal man ikke uhindret la utlænderne faa lov at føre ind over os. Jeg mener, vi skal gardere os mot det med told. Jeg kan ikke forstaa andet, end at de varer, vi producerer her i landet, maa være likesaa gode og i mange tilfælder meget bedre end dem, vi faar fra utlandet. Jeg er ikke avholdsmand, men hvis jeg var det, skjønner jeg dog ikke, hvad forskjel der blir paa at drikke norsk eller utenlandsk brøndevin. Jeg har derfor fundet at burde indta det standpunkt, at jeg stemmer for denne told, idet jeg mener, at den vil fremhjælpe den indenlandske produktion, og det er det, det her gjælder. Som det ifjor meget sterkt blev fremholdt her i salen, saa har brønderibedriften stor betydning for landbruget i visse dele av vort land, og jeg mener da, at det er fuld opfordring nu at gaa til denne lille toldforhøielse. Jeg anbefaler og stemmer for komiteflertallets indstilling.

Lima: Det er sagt fra flere hold, at det vilde være ganske indkonsekvent for nogen repræsentant, som ifjor stemte mot en nedsættelse av produktionsavgiften, nu at vilde gaa hen og stemme for en toldforhøielse; thi det er et og det samme. Saa er der sagt fra flere hold. Jeg er ikke av den mening. Jeg stemte ifjor mot nedsættelsen av produktionsavgiften; men jeg vil stemme for toldforhøielsen. Den virker det samme som en nedsættelse ifjor for brønderierne for produktionen; men den er dog ikke det samme. Mit standpunkt er, at jeg gjerne vil gaa op - men ikke ned, baade av hensyn til indtægten for statskassen, og fordi jeg finder, det er nyttigt, at brøndevinet blir dyrt. Og jeg har aldrig hørt andet, end at alle avholdsfolk er enig i, at det er godt, at

brændevinet blir dyrere. At faa brændevinet dyrere, er jo et av de midler, som avholdsfolket har brukt og arbeidet for. Ved at forhøie tolden faar man brændevinet dyrere. Det, jeg har at utsætte paa propositionen, er det, at jeg vilde, den skulde gaa utpaa en forhøielse av brændevinstolden av 10 øre og en forhøielse av produktionsavgiften af 5 øre. Da var de 5 øres forskjel opretholdt, og man hadde faat flere penge ind i statskassen, og brændevinet var blit dyrere; nu foreligger imidlertid ikke noget saadant forslag, som jeg helst vilde stemt for, og jeg vil da stemme for propositionen; og jeg mener, jeg godt kan forsvare det. Jeg er vel paa det rene med, at totalisterne i min valgkreds vil være yderst misfornøiet med denne stemmegivning, - de vil naturligvis snakke de likesom totalisterne her; men jeg vilde aldrig bøie mig for totalisternes opfatning i dette spørsmal. Jeg tok i dette spørsmal en bestemt reservation baade ved foregaaende valg, da jeg var varamand, og ved sidste valg. Jeg sa, at jeg forstod ikke nytten av at ordne det saa, at brændevinet skal produceres i utlandet og føres herind, naar man kan producere det selv her. Det kan ikke bevises, at det vil formindske drikken med en liter; for de, som sælger, vil ha fuldt lager, enten de skal kjøpe sit brændevin fra indenlandsk eller utenlandsk hold. Og da mente jeg, det var god statsøkonomi at producere det her. Jeg har altid været for beskyttelsestold, likefra jeg var her i denne forsamling i 90aarene, og til dato, og det princip vil jeg holde oppe her og. Der blev naturligvis i den diskussion, som førtes ved valgene, fremholdt de samme grunde som her, at det gjaldt at faa væk produktionen i indlandet, fordi at da er der ingen brænderiinteresserede, og da er det saa meget lettere i sin tid at faa et forbud istand. Der er noget i det, det indrømmer jeg; men motvægten her er efter min opfatning større og den gaar ut paa, at er man saa sterkt engagert med utlandet, saa tør det bli endda værre at overvinde den vanskelighet ved indførelse av en forbudslov end det er at overvinde den vanskelighet, man har likeoverfor de brændevinsinteresserte inden landet. Derfor tror jeg ikke, de skal ha nogen sterkere grund, de, som vil ha produktionen væk, forat det skal bli lettere i sin tid at faa en forbudslov. Forresten er det min opfatning, at forbudet blir liggende saa langt hen i fremtiden, at man ikke behøver at ta dette som noget, man maa forberede allerede nu, som om vi om nogen faa aar kan gaa op i det. Min mening er ikke den, - der er ingen, som kjender fremtiden - men jeg tænker, at de, som lever i fremtiden, vil faa se, at det er en foranstaltning, som ligger noksaa langt hen i fremtiden. Der er saa umaadelig mange vanskeligheter at overvinde med det, at det blir ingen let sak--

Præsidenten: Tiden er utløbet -

Lima: Jeg var ikke opmerksom paa, at der var begrænset tid.

Ja, jeg vil altsaa stemme for propositionen og mener, jeg er i overensstemmelse med min opfatning av disse spørsmaal, om jeg ifjor stemte mot nedsattelse av avgiften.

Gjedrem: Det var nærmest nogen bemerkninger til den ærede finansminister, jeg vilde fremkomme med. Finansministeren kritiserte i sit sidste foredrag min uttalelse om, at jeg vilde ikke være med paa at stemme for propositionen og derved paalægge en ny byrde for landet. Finansministeren fortolket det saa, at jeg vilde ikke være med at fordyre brændevinet av hensyn til, at jeg hadde medynk med dem, som brukte det. Naar jeg uttalte det, saa tænkte jeg ikke saa meget paa, hvordan det vilde virke for ædrueligheten, enten brændevinet blev dyrere eller ikke. Jeg vet, at det har været et avholdshensyn tidligere, at jo dyrere det var, des bedre; men den anskuelse er ialfald delt nu. Nogen mener, det kan ha sin nytte, andre mener, det er ikke sagt, det har saa stor nytte. Der er ialfald endel, som mener, at de, som er sterkt henfalden til drik, de maa ha brændevin, hvad det saa koster, og skal det da bli uhyre dyrt, saa ofrer de der den sidste skilling, selv om kone og børn maa fryse og sulte. Jeg vil ikke komme mere ind paa denne side - for det kan jeg ikke ta noget bestemt standpunkt til; men naar jeg uttalte, at jeg ikke vilde gaa med for ikke at bebyrde det hele samfund, saa var det med hensyn til statskassens tap. Det er anført i propositionen. Der siges det - det blev opløst av toldkomiteens formand - at hvis denne told blev paalagt, og man kunde gaa ut fra, at den vilde virke derhen, at den indenlandske produktion vilde øke, saa økningen vilde motsvare det nu produserede kvantum, saa vilde det efter departementets utregning si saa meget for statskassen som ca. en 200000 kroner---

Statsraad Berge: Hvis man ikke faar de 5 øres told.

Gjedrem: Det var det, jeg hadde tat hensyn til, og det er jo klart, at naar differansen mellem tolden og avgiften eller surtaksen er 18 øre, saa vil, hvis produktionen blir større her i landet, indførselen tilsvarende minke og der vil bli mindre indtægter i statskassen. Min uttalelse refererte sig kun til det.

Galtvik: Naar jeg for min del har sluttet mig til komiteflertallet om en toldforhøielse av 5 øre paa indført sprit, saa er det av to hensyn, og jeg skal tillate mig at anføre dem i al oprigtighet. Først er det et uhyggelig syn, dette her, at se væksten av importen av utenlandsk sprit. Den har i de sidste aar vokset sterkt. Der er nu en import av sprit paa ca. 3 millioner liter, og det utgjør kanskje en toldindtægt av ca. 8 millioner kroner for statskassen. Men selve spritværdien flyter ut av landet og

til utlandet. Dette her er som sagt et uhyggelig syn, og fra et nationaløkonomisk standpunkt kan det umulig være riktig at la en slik strøm av utenlandsk sprit flyte ind og paa samme tid en tilsvarende strøm av norsk kapital flyte ut. Vi har jo tidligere hat betingelser for i nogen grad at kunne hindre dette ved, at de indenlandske brænderier har hat anledning til at drive virksomheten; men nu ser vi, at de uheldige beslutninger likeoverfor brænderierne, som har været fattet i den senere tid, nemlig den høie avgift, har gjort, at den indenlandske produktion har gaat betydelig ned, ja saa at si i de sidste aar er blit et minimum. Fra et statsøkonomisk synspunkt synes det mig altsaa at være uforsvarlig, uriktig fremdeles at la det passere saadan. Derfor har jeg tænkt mig, at hvis der var nogen mulighed for paa en rimelig maate at hindre denne sterke import, og man saa paa samme tid ved en saadan foranstaltning kunde bidra noget til at ophjælpe den indenlandske produktion, ja, saa vilde det være i landets interesse. Jeg ser det ikke bare som en distriktsinteresse, men som en landsinteresse. Det er altsaa det statsøkonomiske ved tingen. Men dernæst kan vi da heller ikke overse det sterke krav, som har været gjort gjældende fra de distrikter, hvor interessen har været størst angaaende vilkaarene for landbrugsbrænderierne. Der er her fra jordbrukskyndig hold, kan jeg si, fra hold, som vil være andres lærere med hensyn til jorddyrkning og gaardsbruk, forsøkt fremholdt, at de distrikter, som fremdeles har interesse for spritproduktion, har et feilsyn; det maa kunne gaa an at produsere andre ting, som skaffet likesaa store indtægter for distrikterne. Ja, slikt er jo let at si; men vi faar da visselig overlata til distrikterne selv, som er gamle jordbruksdistrikter i landet, og som har drevet jorden paa en rationel maate i mandsalder efter mandsalder - vi maa da kunne overlata til de interesserte bønder og til de distrikter selv at dømme om tingen. Jeg vil ialfald ikke kaste mig op hverken som nogen lærer eller dommer i saa henseende. Fra et praktisk synspunkt mener jeg, det er rigtig, at man gjør et forsøk i den retning at hindre den utenlandske import ved at ta dette toldpaalæg og saa derved forsøke at ophjælpe den indenlandske industri. Dersom man ved at hindre eller negte den foreslaaede toldsats hadde fremmet ædrueligheten, ja, da hadde det været en anden sak. Da vilde jeg ha stillet mig anderledes. Men jeg kan umulig med min bedste vilje se, at man paa den maate fremmer ædrueligheten. Det viser jo den stadige import. Jo mere man søker at hemme den indenlandske produktion desto større synes importen at blive og desto større forbruket.

Præsidenten: Jeg gir ordet til hr. Konow til en kort bemerkning, skjønt hr. Konow har hat ordet to gange.

W. Konow: Jeg vil atter gjøre opmerksom paa, hvad jeg uttalte i mit første foredrag, at disse brænderidistrikter

har to representanter her i salen, hr. Sandberg og mig, saa og kan de nok faa bugt med. Men Tyskland kan de skam ikke faa bugt med uten at tape paa det. Det er hele hemmeligheten ved dette. Forbruket av brøndevin var i 1907 3 092000 liter 100 pct. styrke. Saa kom den første beslutning vedtat i 1908. Da steg det til 3 224000, i 1909 steg det til 3 437000 og i 1910 til 3.934000, og det skulde undre mig meget, om det ikke i 1911 steg til over 4 millioner. Nu er vi i opadgaaende tider, og der er al sandsynlighet for at folk vil drikke mere brøndevin i de kommende aar. Da tror jeg, det var en fordel at forhøie tolden og fordyre prisen. Nei, siger hr. Grivi, naar vi ikke kan ødelægge brønderibedriften samtidig, vil vi ikke gjøre det. Jeg tror, det var en fordel netop at la den indenlandske brønderibedrift eksistere, samtidig med at forbruket avtog. Det tror jeg var en fordel ogsaa fra et avholdsstandpunkt. Men saaledes som det nu gaar, vil det stige og stige i de kommende aar. Vi har indført i 1910 3,200000 liter, og hvis der ikke vedtages nogen toldforhøielse, vil vi næste aar visselig komme op i en import, som er meget over dette. Derfor forekommer det mig at være et underlig standpunkt ikke at ville ta de 5 øres toldforhøielse, hvorved brøndevinet blir fordyret, naar man ser det stigende forbruk. For det har vist sig, at jo dyrere brøndevinet er blit, jo mere er forbruket sunket. I 1907 var vi ved det laveste punkt, vi har hat paa lange tider.

Præsidenten: Jeg gir ogsaa ordet til hr. Bryggesaa til en kort bemerkning.

Bryggesaa: Det blev uttalt av representanten hr. Wright, at jeg et par ganger iaften hadde anbefalt, at man skulde gaa til at nedsætte avgiften paa det indenlandske brøndevin. Det beror fra hr. Wrights side enten paa en komplet misforstaaelse eller paa en feilsnakkelse. Saken er den, at forutsætningen for dette er uttalt av toldkomiteen at være, at man ikke skal gaa til nedsættelse av avgiften, og det samme er her fra regjeringsbanken sagt. Hensigten med det hele er altsaa at faa en større differanse mellem den indenlandske produktionsavgift og toldbeskatningen. Det er hensigten, og ut fra den forutsætning sa jeg, at den samme hensigt kunde man opnaa likesaa godt og likesaa greit ved at sætte ned avgiften, og ut fra den samme forutsætning var det, jeg sa, at jeg var enig med utenriksministeren, naar han hadde sagt, at man ikke vil betale noget for denne begunstigelse fra fransk side. Men saa har man pludselig slaat om i en anden gate og sagt: Javel, men saa maa man da søke at gjøre brøndevinet dyrere; for det maa da være totalisternes program. Ja, hvis propositionen idag nedvoteres, saa kan det hände, vi kan faa større told og større avgift. Det kom altfor hastig paa os, men det kan godt være mulig, at vi, naar vi faar tid paa os, kan komme med forslag i den retning. Jeg undrer mig bare over, at hr. Lima ikke

fremsatte sit forslag; han hadde jo et andet forslag, men han vilde ikke fremsætte det, han vilde stemme for indstillingen.

Statsraad Berge: Likeoverfor repræsentanten Gjødrem vil jeg bare henvise til propositionen side 4. Der staar nemlig, at under de og de forutsætninger vilde det kunne medføre et indtægtstap av kr. 180000, "hvilket tap imidlertid delvis vil opveies ved den forøkede told." Jeg vil dog virkelig endnu en gang bede de herrer, som kjæmper saa sterkt mot dette, om at læse tallene paa side 3: "Indførselen av spiritus fra utlandet kan beregnes til følgende antal liter av 100 pct. alkoholstyrke:

1906 ...	3200 liter
1907 ...	2500 -
1908 ...	6400 -
1909 ...	903000 -
1910 ...	2246000 -"

Jeg forstaar ikke, at man kan se paa de tal med likegyldighet - vi, som i størst mulig utstrækning paa de forskjelligste omraader vil, saa langt det er mulig for os, hævde Norge for Nordmændene, og saa flytter man hele den norske produktion over fra vort eget land til utlandet og gjør os paa den maate avhengig av utlandet. Jeg tror, at naar denne proposition med dens enkle faktiske opplysninger blir kjendt blandt vort folk, vil det ha meget vanskelig for at kunne forstaa en avgjørelse, som gaar mot dette.

Tveiten: Det var nogen uttalelser av finansministeren, særlig et par, jeg vilde hefte mig ved, idet de forekom mig svært rare. Han uttalte først, at den tone, som gaar igjennem uttalelserne fra modstanderne av propositionen, er slik laget, at det er, som om regjeringen skulde ha gjort en ugjerning ved dette. Jeg mener, at ret skal være ret, og det regjeringen har gjort i proposition nr. 97 er bra gjort. Det kan vi være enige i efter min mening. Men vil den bruke det som platform eller utgangspunkt for det, som den foreslaar i proposition nr. 98, da falder gloiren av strævet deres; da synes jeg, de likesaa gjerne kunde ha lat det være. Det er min opfatning av det spørsmål. Denne tale om, at guldstrømmen skulde stanse saa ved, at man faar 5 øres toldpaalæg paa brændevin, et paalæg, som kanske vil gjøre 2 à 3 øre paa flasken - tror nu noget menneske paa det? Finansministeren stemplet hr. Gjødrems uttalelser som talemaater, men jeg tillater mig at bruke det samme uttryk om den tanke. Tænker man, at guldstrømmen skal stanse, fordi brændevinet blir f.eks 2, høist 2 1/2, øre dyrere i utlandet? Aanei, det gjør nok ikke det. Jeg tror ikke saadanne smaating duer. Hadde vi kunnet gaa til det, som hr. Lima antydet, saa kunde det endda været noget, eller hvis man kunde gaat endda videre, som jeg helst vilde. At anvende ordet "Norge for nordmændene" likeoverfor 2 à 2 1/2 øres toldforhøielse paa brændevin synes jeg er at skyte med for grovt skyts. Vi skal nemlig

lægge merke til, hvad meningen er med dette. Det er at komme nogen av vort lands bedste distrikter til hjælp, distrikter, som før har rimelig støtte til sin produktion, og jeg mener, at kan de ikke leve med den beskyttelse, som de har før, saa faar denne bedrift dø. Det blir en byrde for vort land, at vi skal betale for, at de skal faa denne beskyttelse, det kan ikke negtes. Paa mine kanter vil folk simpelthen ikke forstaa, at man foruten hvad der er gjort for Oplandsdistrikterne skal yde en endnu større beskyttelse. Det vil simpelthen virke som et slag i ansigtet paa folk, at de distrikter, som ligger saa godt til baade med hensyn til jordbruksforhold og kommunikationer og i det hele tat har saa heldige naturlige betingelser, desuten skal faa endnu større hjælp. Kan ikke disse distrikter, som finansministeren sa ligger saa heldig til for denne bedrift, drive den med den beskyttelse de har, saa er det vist ikke naturligt at opretholde den. Og paa kunstig maate vil jeg ikke være med paa at bidra til det. Forresten trodde jeg, at vi kunde ha utsat dette. Vi har - som det før er uttalt - ædruelighetskommissionen, og vi faar snart en proposition om maltavgiftssatser, og da tænkte vi, at man, hvis det blev grepet rigtig an, kunde komme jordbruket til hjælp. Hvis nu regjeringen har forkvaklet saken, saa blir det dens sak. Man faar da i tilfælde se at bringe den paa ret kjøl. Men tanken var, at man derved skulde komme baade jordbruksinteressene og avholdsinteressene til hjælp. Det er mit standpunkt til saken. Vi skal forresten lægge merke til, at vi er i opgangstider, og kanskje ogsaa det bidrar til at forbruket av brændevin er større, end det har været før; og om det uheld skulde komme, at der blev nedgangstider, saa vil nok forbruket atter minke. Det vilde bli indskrænkning baade i det ene og det andet.

Præsidenten: Der er endnu 4 talere indtegnet, og jeg vil henstille, at vi nu snarest mulig maa komme til en avgjørelse.

Buen: Tyskland er ikke saa let at faa bugt med, sa hr. Konow. Jeg tror heller ikke, at Tyskland er saa let at faa bugt med med disse 5 øre i told. Tyskland kunde dengang, da beskyttelsen paa norsk sprit var meget høiere end nu, hente raasprit til Hamburg, bearbeide den der og sende den tilbake hit som laddevin. Tyskerne gjør meget for penge, heter det jo, og jeg tror ikke, vi beseirer Tyskland med disse 5 øre. Tyskland vil melde sig med sine krav, naar det opdager, at vi her yderligere har begunstiget de franske drikkevarer. Jeg tror ikke, at Tyskland vil finde sig i det, aller mindst naar det er Frankrike, som faar begunstigelsen, hvad det faktisk faar efter denne proposition. Hr. Galtvik talte saa haanlig om dem, som vilde være andres lærere paa jordbrukets omraade. Jeg henviser hr. Galtvik til, hvad hr. Lappen sa, som selv sitter midt oppe i et bränderidistrikt; han talte ikke i saa høie toner om velsignelsen ved denne bränderibedrift.

Det er sagt gjentagne gange her at folk, som vil trøste sig selv, at dette er ikke det samme som at gjøre om igjen, hvad vi gjorde ifjor, men jeg vil slaa fast for syvende og sidste gang, at det vil under enhver omstændighet være en vending til fordel for den indenlandske brændevinsbedrift, det vil være en kurtiseren med de norske brændevinsinteresser, om vi vedtar propositionen. - Sluttelig vil jeg, mens jeg har ordet, be om navneoprop i denne sak, for det kan være av interesse at se, hvem som gjør denne vending.

Statsraad Berge: Hr. Tveiten talte noget overlegent om mine naive synsmaater, naar jeg mente, at disse 5 øre kunde standse noget paa spritflommen ind og guldfloppen ut, og ingen maatte indbilde sig, at 2 à 3 øre paa en flaske betydde noget. Men er det ikke derfor hr. Tveiten og meningsfæller er imot dette toldpaalæg, fordi det vil begunstige den indenlandske tilvirkning? Og dersom den indenlandske tilvirkning øker i noget mon, vil den utenlandske import bli mindre, saa de 5 øre vil uvægerlig ha indflydelse paa flommen. Hvis det ikke var det, hr. Tveiten var ræd for, kunde han som avholdsmand ingenting ha imot, at brændevinet blev 5 øre dyrere. Men hr. Tveiten er imot det, fordi det vil befordre den indenlandske tilvirkning, og følgelig vil de indenlandske brænderier i større grad tilfredsstille forbruket, og følgelig maa importen minke, der er ikke bøn for det. Jeg skal yderligere supplere et av mine tal. Jeg nævnte isted den sterke indførsel av sprit, jeg tok da bare spriten, men ikke drikkebrændevinet, som utgjør omtrent 1 million liter, saa det blir tilsammen over 3 millioner.

Hans Hansen: Der er av et par talere her nævnt, at jeg skulde ha sagt noget om, at disse 5 øre er sat for at gjøre brændevinet dyrere. Saadant kan jeg ikke ha uttalt, det vil tydeligst fremgaa av komiteens indstilling. Jeg tror, enhver maa medgi, at stillingen forsaavidt inden flertallet i komiteen er grei og klar. Der er ét hensyn, som for komiteens flertal har veiet her - om det er ret eller ei, faar Stortinget avgjøre - og det er hensynet til brænderierne; derfor har vi gaat med paa det, og det er gjort i en saa sterk form, at naar det ikke skal formes som beslutning, kan det ikke gjøres sterkere. Der staar, at det er uttrykkelig forutsætningen, at det skal ikke influere paa avgiftens størrelse, at den ikke skal kunne forhøies.

Jeg bad forresten om ordet for at henstille, at man først voterer over avgiftsbeslutningen, idet jeg mener, at der formelt intet kan være til hinder herfor, naar det gjøres med forbehold om senere vedtagelse av traktatforandringen, at den vedtages. Skulde propositionen om toldforhøielsen bli nedvotert, saa vil jeg da forbeholde mig at stille forslag om, at propositionen om forandring i deklARATIONEN ikke tages under behandling av indeværende Storting. Jeg skal paa dette tidspunkt ikke

gjøre nærmere rede for mine grunde herfor, men bare si, at jeg synes, at man kommer i en eiendommelig stilling, hvis man vedtar denne deklarasjon uten samtidig at være paa det rene med, hvordan man vil anvende den.

Præsidenten: Den voteringsorden, som komiteens formand og ordfører antydet, forekommer mig ikke at være naturlig. Det har staaet for mig saa, at det rigtige vilde være først at votere over indstillingen om vedtagelse av deklarasjonen og saa derefter at votere over det andet.

Hans Hansen: Ja, det vil fremgaa av den maate, hvorpaa jeg har referert indstillingen fra komiteen, at det selvfølgelig ogsaa har været komiteens mening. Men da det vel kanskje kan være tvilsomt med hensyn til toldspørsmålet her, hvordan det staaer, vil jeg nu ha gjort opmerksom paa, at jeg for mit vedkommende ialfald vil, hvis jeg blir nødt til det, stemme mot deklarasjonen.

Austeen: Her er talt nok saa meget om den guldstrøm, som gaar ut av landet. Selvfølgelig er det et pengebeløp, som gaar ut av landet for sprit; og det er vist alle enige om, at hvis vi kunde bevare denne pengesum i landet ved en rimelig beskyttelse, saa vilde vi det. Men forøvrig kan der være grund til at se litt paa denne guldstrøms størrelse. Hvis vi kjøper spriten til 20 øre literen - den har jo ofte været under, undertiden litt over - representerer de 2 millioner liter sprit en værdi av 400 000 kroner. Hvor meget poteter trenger vi for at produsere disse 2 millioner liter sprit? Jeg skal regne gunstig for distrikterne, jeg skal regne, at de faar $6 \frac{2}{3}$ l. sprit av potethektoliteren. Distrikterne har tidligere slaat paa, at man ikke fik fuldt 6 liter, dengang da Aarrestad regnet med 6,2 l.; men jeg skal regne rummelig for distrikterne. Hvis man regner $6 \frac{2}{3}$ l., skal der 300 000 hl. poteter til for at produsere disse 2 millioner liter sprit. Men de 300 000 hl. poteter maa vel ogsaa ha en værdi. Om jeg regner saa lavt som kr. 1,50 pr. hl., vil disse poteter ha en værdi av 450 000 kroner, altsaa 50 000 kroner mere, end vi kan kjøpe det samme kvantum sprit for utenfra. Jeg synes det er tal, som taler, saa jeg synes ikke det er værd at snakke saa svært høit om denne guldstrøm. Naar hr. Galtvik haante dem, som vilde optræ som andres lærere i landbruksspørsmaal, sigtet han formodentlig til mig. Hr. Galtvik mente, at disse spørsmaal skulde overlates til de distrikter, som var interesserte i vedkommende industri. Jeg synes det minder nok saa meget om det gamle ord, at sette bukken til at passe havresækken. Statsraad Berge uttalte, første gang han hadde ordet, at brøndevin var en vare av tvilsom beskaffenhet, og i et senere foredrag uttalte hr. Berge, at det ikke var nogen ubetinget nyttig vare. Ja, netop den omstændighet, at denne vare er av litt tvilsom beskaffenhet, har været et sterkt medvirkende moment for mig til, at jeg har stillet mig som jeg har gjort i dette spørsmaal. Jeg synes virkelig, der er større

grund til at beskytte litt sterkt de varer, som ikke er av tvilsom beskaffenhed, og som kan produseres her i landet, end at beskytte sterkt en vare, som er av tvilsom beskaffenhed.

Tveiten: Jeg visste slet ikke, at jeg hadde optraadt med nogen overlegenhet likeoverfor finansraaden, og saa meget mindre uttalte jeg om hans synsmaater, at de var naive. Det var hans egne ord, saa jeg synes ikke han burde optraadt netop saa. Det var forresten et spørsmaal, som jeg glemte sidst jeg hadde ordet, og som jeg svært gjerne vilde faa gjøre ham. Han uttalte i sit første foredrag, at hvis vi voterer ned dette, altsaa det, som er foreslaat i proposition nr. 98, saa staar vi som før, vi er bundne. Jeg har gaat ut fra, at dette er to forskjellige ting: én sak er det, som blir omhandlet i proposition nr. 97, en anden sak er det som blir foreslaat i proposition nr. 98, og at de ikke staar i noget sammenhængsforhold til hverandre, men kan sees isolert. At vi faar større frihet likeoverfor Frankrike, det er en ting, som jeg er fornøid med; men det mener jeg ikke skulde betinge, at vi absolut skulde gaa med paa det andet. Jeg vilde gjerne faa høre, hvad finansraaden mener om dette. Jeg forstod det ikke; men ordene faldt saa, jeg noterte dem ned med det samme.

Statsraad Berge: Det sier sig selv, at hvis Stortinget vedtar deklARATIONEN, saa er man ikke bunden; hvis man voterer ned disse forelæg, saa er man bunden fremdeles, det var det jeg mente. Med hensyn til de tal, som hr. Austeen nævnte, saa maa han lægge merke til, at det ikke er nok at regne med 20 øre literen for disse 2 millioner liter, som han fik til 400 000 kroner. Hr. Austeen maa vite, at det ikke er bare sprit man kjøper, men man kjøper færdiglagret drikkebrøndevin, og der kan dog tillaves meget god akvavit her i landet. Tallet blir betydelig høiere.

Austeen: Det forandrer ikke forholdet; der skal poteter eller andet raamateriale til produktion av akvavit ogsaa.

Begge indstillinger blev derefter optat til votering.

Præsidenten: Jeg foreslaar, som jeg før har sagt, at der først voteres over komiteens indstilling angaaende St.prp. nr. 97, og at der dernæst voteres over indstillingen angaaende St.prp. nr. 98.

Hans Hansen: Jeg vil ikke opta noget fra præsidentens avvigende forslag; men jeg blir nødt til nu at votere anderledes, end jeg hadde ønsket. Jeg blir bunden i min stemmegivning. Jeg kan jo ikke paa forhaand stemme mot den deklARATION, som vi har indstillet paa vedtagelse av, det er jo selvsagt.

Votering:

1. Komiteens indstilling angaaende godkjendelse av deklARATIONEN bifaldtes enstemmig.

Voteringen foregik ved navnoprop.

Fraværende ved denne og den følgende votering var: Hoff (syk), Irgens (permittert), Bernhard Hanssen (syk) og Ulstrup.

2. Komiteens indstilling angaaende St.prp. nr. 98 - overensstemmende med propositionens konklusion - blev med 64 mot 55 stemmer ikke bifaldt.

De 64 herrer var: Wergeland, Mjelde, Skaar, Rinde, Skilbred, Grivi, Tveiten, Rikard Olsen, Omholt, Martin Nilsen, Saba, Egede-Nissen, Valentinsen, Embretsen, Eftestøl, Aaen, Hannevig, Austeen, Nalum, Strengenhagen, Magnus Nilssen, Knudsen, Landheim, Lappen, Grindland, Torsvik, Foss, Bryggesaa, Djuvik, Lindstøl, Liestøl, Andersen Grimsø, Kulstad, Amundsen, Bakkejord, Joakimsen, Sandnes, Langeland, Høstmark, Kristvik, N. Hestnes, Ludv. Enge, Krag-Torp, P. Pedersen, Oddmund Vik, Gjedrem, Austbø, Dyrland, Jelsa, J. Pedersen, Foshaug, Alfred Eriksen, Buen, Hagerup, Inderberg, Sivertsen, Handberg, Guldal, Frisak, Sæbø, Næss, Trædal, Holsen og Hjertenæs.

De 55 herrer var: Aarnes, Gerhardsen, Svendsbøe, Sælen, Lie, Strøm, Tandberg, Holtsmark, Hans Hansen, Fürst, Suhrke, Rolfsen, W. Konow, Sandberg, Larsmon, Klem, Kaldager, Lindvig, Bratlie, Heyerdahl, Legaard, E. Enge, Blilie, Thune, Natvig, J. Hestnes, Meyer, Thallaug, Kristensen, Blakstad, Imenæs, With, Wright, Grini, M. F. Nilssen, Furuholmen, Jahren, Kielland, Lima, Meinich, H. Hanssen, Anton Eriksen, Halvorsen, Galtvik, Aavatsmark, Loreng, Riddervold-Jensen, Michelet, Hagerup Bull, Brevig, Prydz, Opsahl, Spangelo, F. Konow og Lothe.

Præsidenten: Jeg foreslaar, at de fattede beslutninger og den førte forhandling indtil videre hemmeligholdes. Grunden dertil er, at meddelelse til Frankrig om avgjørelsen bør ske, før den offentliggjøres her i landet gjennom aviserne. Jeg vil dernæst henstille til repræsentanterne, at de legger sine propositioner igjen paa bordene, for at de kan bli indtat av Stortingets funktionærer.

Hans Hansen: Er det præsidentens mening, naar denne meddelelse er sendt til Frankrig, at da forhandlingerne uten videre skulde offentliggjøres?

Præsidenten: Det er min mening i neste møte, naar jeg formoder, at meddelelsen til Frankrige er utgaat, at foreslaa offentliggjort, de fattede beslutninger, men ikke debatten.

Hans Hansen: Vel, altsaa ikke debatten.

Møde for lukkede dører, Stortinget 8. mai 1911

Præsidenten: Jeg anmoder herrerne om indtil videre intet at meddele om de førte forhandlinger eller de fattede beslutninger.

Møtet hævet kl. 21.18.
